

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

Економіки та менеджменту

(повна назва факультету)

Менеджменту та адміністрування

(повна назва кафедри)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня

бакалавра

(назва освітнього ступеня)

на тему: Шляхи покращення фінансово-господарської діяльності організації,
на прикладі ПАП «Аркадія» (Тернопільська обл., Чортківський р-н, смт
Гусятин, вул. Шевченка, 2 Б).

Виконав: студент 4 курсу, групи БМс-41

спеціальності 073 «Менеджмент»

(шифр і назва спеціальності)

Цікра М. А.

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Керівник

Кирич Н.Б.

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Нормоконтроль

Мосій О.Б.

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Завідувач кафедри

Сороківська О.А.

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Рецензент

Шерстюк Р. М.

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Тернопіль
2022

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

Факультет економіки та менеджменту
(повна назва факультету)
 Кафедра менеджменту та адміністрування
(повна назва кафедри)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

Сороківська О.А.

(підпис)

(прізвище та ініціали)

« 24 » січня 2022 р.

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

на здобуття освітнього ступеня бакалавра
(назва освітнього ступеня)

за спеціальністю 073 «Менеджмент»
(шифр і назва спеціальності)

студенту Цікра Михайло Анатолійович
(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи Шляхи покращення фінансово-господарської діяльності організації, на прикладі ПАП «Аркадія» (Тернопільська обл., Чортківський р-н, смт Гусятин, вул. Шевченка, 2 Б).

Керівник роботи Кирич Наталія Богданівна, д.е.н., професор
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Затверджені наказом ректора від « 20 » січня 2022 року № 4/7-19

2. Термін подання студентом завершеної роботи 6 червня 2022р.

3. Вихідні дані до роботи бухгалтерська та фінансова звітність підприємства

4. Зміст роботи (перелік питань, які потрібно розробити)

Вступ, Розділ 1. Теоретичні засади фінансово-господарської діяльності підприємств

Розділ 2. Аналіз фінансово-господарської діяльності ПАП «Аркадія»

Розділ 3. Напрями покращення фінансово-господарської діяльності ПАП «Аркадія»

Розділ 4. Безпека життєдіяльності, основи охорони праці

Висновки

Бібліографія

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень, слайдів)

Види діяльності ПАП «Аркадія», Основні фінансово-економічні показники господарської

діяльності ПАП «Аркадія» у 2020-2021 рр., Структура собівартості виробництва

сільськогосподарської продукції, Динаміка собівартості окремих видів продукції

рослинництва ПАП «АРКАДІЯ», Структура собівартості продукції рослинництва, Витрати

на виробництво продукції тваринництва, Розрахунок показників рентабельності, Прогнозні

щорічні поточні витрати і доходи, Результати техніко – економічного обґрунтування виходу

ресурсів, Результати економічної оцінки проекту впровадження ПАП «АРКАДІЯ»

установки з виробництва біогазу

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Безпека життєдіяльності, основи охорони праці	Окіпний І.Б.		
Нормоконтроль	Мосій О.Б.		

7. Дата видачі завдання 24.01.2022

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1	Теоретичні засади фінансово-господарської діяльності підприємств	24.01–28.02.22	виконано
1.1	Сутність та основні засади здійснення фінансово-господарської діяльності підприємства		виконано
1.2	Фактори, що впливають на фінансово-господарську діяльність підприємства		виконано
2	Аналіз фінансово-господарської діяльності ПАП «АРКАДІЯ»	1.03.–27.03.22	виконано
2.1	Загальна характеристика роботи підприємства		виконано
2.2	Аналіз показників виробничо-господарської діяльності та фінансового стану ПАП «АРКАДІЯ»		виконано
3	Напрями покращення фінансово-господарської діяльності ПАП «АРКАДІЯ»	28.03.–4.04.22	виконано
3.1	Обґрунтування вибору проекту впровадження на ПАП «АРКАДІЯ» біогазової установки		виконано
3.2	Впровадження інноваційних технологій вирощування озимої пшениці		виконано
4	Безпека життєдіяльності, основи охорони праці	5.04.–24.04.22	виконано
4.1	Стихійні лиха та їх класифікація		виконано
4.2	Організація безпечної роботи електроустановок		виконано
	Висновки	25.04.–5.05.22	виконано
	Бібліографія	16.05.–0.05.22	виконано

Студент

(підпис)

Цікра М. А.

(прізвище та ініціали)

Керівник роботи

(підпис)

Кирич Н.Б.

(прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Цікра М. Тема: Шляхи покращення фінансово-господарської діяльності організації, на прикладі ПАП «Аркадія» (Тернопільська обл., Чортківський р-н, смт Гусятин, вул. Шевченка, 2 Б).

Кваліфікаційна робота бакалавра: 63 сторінки, 10 рисунків, 19 таблиць, 2 додатки, 22 літературних джерела.

Предмет дослідження – теоретичні й практичні підходи щодо оцінки стану фінансово-господарської діяльності підприємства та визначення напрямів його покращення.

Об'єкт дослідження - процес здійснення фінансово-господарської діяльності ПАП «Аркадія».

Метою роботи є розробка теоретичних положень та практичних рекомендацій щодо шляхів покращення фінансово-господарської діяльності ПАП «Аркадія».

Методи дослідження: індукції, дедукції, аналізу, синтезу, абстрагування, групування, деталізації.

Розроблено рекомендації щодо шляхів покращення фінансово-господарської діяльності ПАП «АРКАДІЯ». Зокрема, внесено пропозиції щодо доцільності впровадження установки по виробництву біогазу. Запропоновано заходи щодо впровадження інноваційної технології виробництва озимої пшениці.

Результати роботи впроваджено у діяльність ПАП «АРКАДІЯ».

Ключові слова: фінансово-господарська діяльність, показники фінансово-господарської діяльності, напрями покращення фінансово-господарської діяльності підприємства.

SUMMARY

Tsikra M. Topic: Ways to improve the financial and economic activities of the organization, on the example of PAP «Arcadia» (Ternopil region, Chortkiv district, Gusyaty village, Shevchenko Street, 2 B).

Bachelor's thesis: 63 pages, 10 drawings, 19 tables, 2 appendices, 22 literary sources.

Subject of investigation: is theoretical and practical approaches to assess the state of financial and economic activity of the enterprise and determine areas for improvement.

The object of investigation the process of financial and economic activities of PAP «ARCADIA».

The aim of the work is to develop theoretical provisions and practical recommendations on ways to improve the financial and economic activities of PAP «ARCADIA».

Research methods: induction, deduction, analysis, synthesis, abstraction, grouping, detailing.

Recommendations on ways to improve the financial and economic activities of PAP «ARCADIA» have been developed. In particular, proposals have been developed on the feasibility of implementing a biogas plant. Measures for the introduction of innovative technology for the production of winter wheat are proposed.

The results of the work are implemented in the activities of PAP «ARCADIA».

Key words: financial and economic activity, indicators of financial and economic activity, directions of improvement of financial and economic activity of the enterprise.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ.....	9
1.1 Сутність та основні засади здійснення фінансово-господарської діяльності підприємства.....	9
1.2 Фактори, що впливають на фінансово-господарську діяльність підприємства.....	14
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПАП «АРКАДІЯ».....	19
2.1 Загальна характеристика роботи підприємства.....	19
2.2 Аналіз показників виробничо-господарської діяльності та фінансового стану ПАП «Аркадія».....	25
РОЗДІЛ 3 НАПРЯМИ ПОКРАЩЕННЯ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПАП «АРКАДІЯ».....	38
3.1 Обґрунтування вибору проекту впровадження на ПАП «АРКАДІЯ» біогазової установки	38
3.2. Впровадження інноваційних технологій вирощування озимої пшениці....	47
РОЗДІЛ 4 БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ, ОСНОВИ ОХОРОНИ ПРАЦІ....	54
4.1 Стихійні лиха та їх класифікація.....	54
4.2 Організація безпечної роботи електроустановок.....	56
ВИСНОВКИ.....	58
БІБЛІОГРАФІЯ.....	61
ДОДАТКИ.....	64

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Однією з найважливіших проблем, які покликані вирішувати у діяльності сучасні підприємства, є зростання ефективності здійснюваної ними фінансово-господарської діяльності.

В умовах ринку підприємство самостійно організовує свою діяльність, проте конкуренція, яка передбачає змагання підприємств за споживача, продукції, змушує виробника безперервно працювати над своїм вдосконаленням, здійснювати пошук шляхів, що дадуть йому можливість досягнути поліпшення своєї роботи. Тому важливим стратегічним завданням, що стоїть на будь-якому етапі розвитку підприємства різноманітних галузей, є досягнення високого рівня його економічної ефективності, що є основою забезпечення його конкурентоспроможності. Підприємства повинні постійно працювати над вирішенням завдання скорочення витрат та підвищення ефективності, що дасть змогу мінімізувати ризики суб'єктам господарювання та успішно розвиватися.

Для досягнення мети в роботі було поставлено такі **завдання**:

- дослідження теоретичних основ фінансово-господарської діяльності підприємства;
- аналіз ефективності фінансово-господарської діяльності ПАП «АРКАДІЯ»;
- встановлення напрямів покращення фінансово-господарської діяльності ПАП «АРКАДІЯ».

Об'єкт дослідження - процес здійснення фінансово-господарської діяльності ПАП «Аркадія».

Предмет дослідження - теоретичні й практичні підходи щодо оцінки стану фінансово-господарської діяльності підприємства та визначення напрямів його покращення.

Метою роботи є розробка теоретичних положень та практичних рекомендацій щодо шляхів покращення фінансово-господарської діяльності

ПАП «Аркадія».

Інформаційні джерела дослідження: наукові публікації щодо фінансово-господарської діяльності підприємства, звіти про фінансові результати, бухгалтерські баланси, дані щодо стану та руху основних фондів, підприємств, виробництва та реалізації продукції, статистичні дані.

Методи дослідження: індукції, дедукції, аналізу, синтезу, абстрагування, деталізації, групування.

Структура й обсяг роботи. Робота містить вступ, чотири розділи, висновки, перелік використаних джерел, а також додатки. Загальний обсяг роботи – 66 сторінок комп'ютерного тексту. У роботі представлено таблиць, рисунків, додатки, список використаних джерел із найменувань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

1.1 Сутність та основні засади здійснення фінансово-господарської діяльності підприємства

У наукових колах поширені різні підходи щодо виокремлення терміну «фінансово-господарська» діяльність на основ власних визначень.

Проаналізувавши законодавчо-нормативні акти, у тому числі до Лист Комітету Верховної Ради, що відповідає за питання фінансів та банківської діяльності під номером №06-10/565, виданим 01.10.2001 року, у якому висвітлено застосування вказаного терміну «фінансово-господарська» діяльність, приходимо до висновку, що згідно підходу держави термін «господарська діяльність» і «фінансово-господарська діяльність» своєю сутністю є ідентичними. Розглянемо, як визначення термін «господарська діяльність» знаходить своє трактування у чинному законодавстві України (табл. 1.1).

Таблиця 1.1 - Визначення терміну «господарська діяльність» у законодавчій базі України [3]

Джерело	Визначення терміну «господарська діяльність»
Стаття 14 Податкового Кодексу України [1].	діяльність особи, що пов'язана з виробництвом (виготовленням) та/або реалізацією товарів, виконанням робіт, наданням послуг, спрямована на отримання доходу і проводиться такою особою самостійно та/або через свої відокремлені підрозділи, а також через будь-яку іншу особу, що діє на користь першої особи, зокрема за договорами комісії, доручення та агентськими договорами.
Стаття 3 Господарського Кодексу України [2].	діяльність суб'єктів господарювання у сфері суспільного виробництва, спрямована на виготовлення та реалізацію продукції, виконання робіт чи надання послуг вартісного характеру, що мають цінову визначеність.

Зокрема, В.В. Ковальовим визначається термін «Фінансово-господарська діяльність» у якості безперервного процесу, який включає залучення різного виду ресурсів, здійснення їх поєднання у процесі виробництва задля одержання певного фінансового результату [4, с.14]. Російським науковцем Н.П. Любушиним було дано визначення фінансово-господарської діяльності як цілеспрямованої діяльності, яка здійснюється на основі прийнятих раніше рішень, що оптимізується з використанням інтуїції або здійснення певних розрахунків [6, с.282].

На основі проведення аналізу запропонованих визначень Шишкіною М.С. дано таке визначення поняття, що означає термін управління фінансово-господарською діяльністю підприємства. Вказаним автором зазначається, що його можна розглядати як ризиковий процес, спрямований на цілеспрямоване забезпечення здійснення ефективного та продуктивного процесу виробництва, реалізації товарів, а також виконання робіт чи надання послуг, який реалізується певною особою через проведення рівномірного розподілу ресурсів задля досягнення поставленої мети - виконання завдань, досягнення цілей, забезпечення реалізації запланованих результатів діяльності, за умови адаптації до змін внутрішнього та зовнішнього середовища.

У сучасній економічній науці та практиці господарювання було виокремлено низку проблем, яке вимагають вироблення певних підходів з приводу поглядів на оцінку ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства. Саме на її основі такої оцінки є можливість виявити внутрішньогосподарські резерви, що можуть бути використані для досягнення покращення кінцевих результатів.

Проблема визначення ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства та досягнення її зростання відіграє дуже важливу роль серед різноманітних актуальних проблем, що їх ставить економічна наука. Так, на думку Н. Савенко, підхід до визначення ефективності повинен полягати у здійсненні у порівнянні очікуваної цінності, яка буде одержана, із очікуваною цінністю витрат [8].

Ефективність виробництва є складною економічною категорією, у якій

відображається вплив економічних законів, що діють об'єктивно. На думку багатьох дослідників, вона виступає способом вираження мети виробництва, і виражає результативність, тобто міру одержаної користі від діяльності. Досить поширеним є визначення критерію ефективності як максимізації випуску продукції та отриманих доходів за умови мінімізації витрат. Можна стверджувати, що проведення усіх удосконалень у сфері організації виробництва у підсумку ставить одне найважливіше завдання— це зростання суми отриманих власних доходів, покращення умов праці і задоволення нею працівників.

Також як критерій ефективності господарської діяльності може розглядатися рівень виконання соціальних замовлень суспільства, що ставляться конкретному товаровиробникові. Дані замовлення зазнають постійних змін відповідно до динамічних потреб суспільства. Отже, ефективність виробничої діяльності, яка є складовою частиною господарської діяльності, може розглядатися як забезпечення найбільшого виходу високоякісної продукції, на основі здійснення найменших затрат, що спрямоване на задоволення потреб споживачів. Отже, даний критерій соціально-економічної ефективності реалізується шляхом порівняння одержаного результату та ефекту із ресурсами та витратами. Ефективність може узагальнювати різноманітні сторони суспільного розвитку. При формуванні системи показників ефективності господарської діяльності підприємства, доцільно дотримуватися певних принципів, наведених на рис. 1.1.

Як видно з рис. 1.1, до даних принципів можна віднести наступні:

- формування органічного взаємозв'язку між критерієм та системою конкретних показників, що характеризують ефективність діяльності;
- врахування витрати різних видів ресурсів, які використовуються на підприємстві;
- створення необхідних передумов, що дадуть змогу виявляти резерви, що можуть забезпечити підвищення ефективності діяльності;

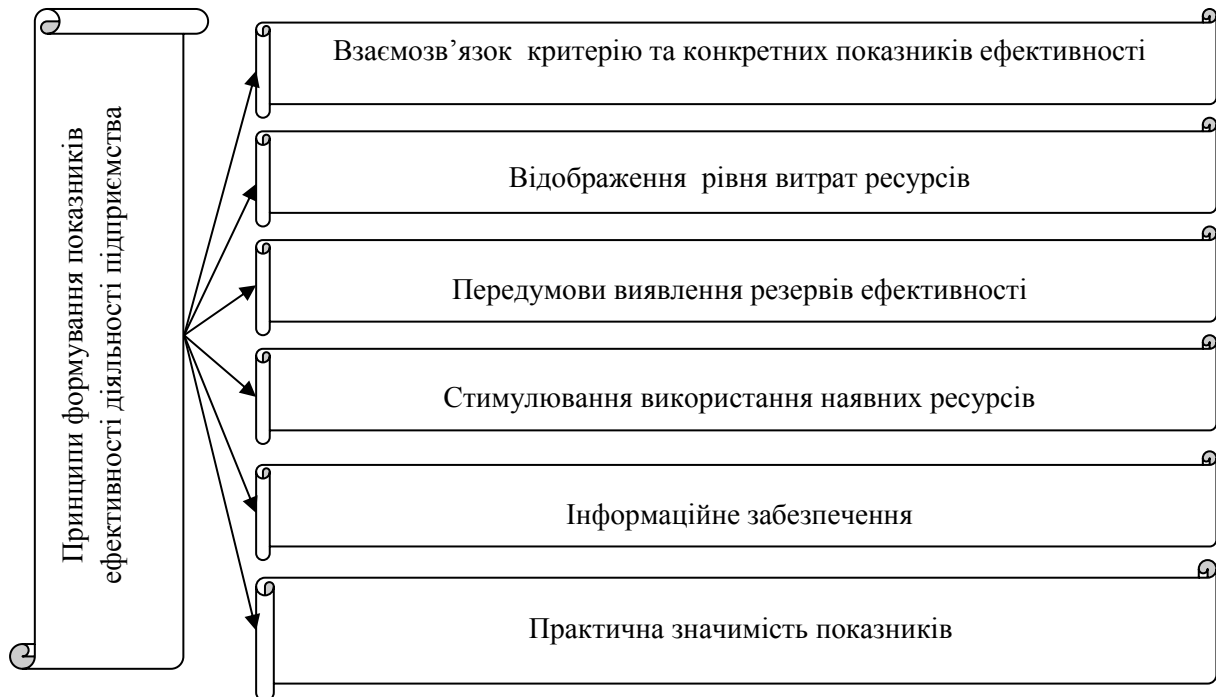

Рисунок 1.1 – Принципи формування показників ефективності діяльності підприємства [18]

- стимулювання оптимального використання різних видів резервів, що наявні на підприємстві;
- організацію оптимального інформаційного забезпечення сфери ефективності функціонування різних ланок, що функціонують у системі управління підприємством;
- здатність до застосування різних показників ефективності у галузі управління різноманітними ланками підприємства, що зумовлює практичну значимість показників.

Важливою є проведення класифікації різних видів ефективності, що мають практичне значення у системі господарювання (табл. 1.2).

Виокремлення окремих видів ефективності діяльності у більшості випадків здійснюється переважно за ознакою одержуваних ефектів або результатів господарської діяльності підприємства. Тому існує необхідність розглянути сутнісну характеристику різних видів ефективності.

Таблиця 1.2 – Видова класифікація ефективності виробництва (діяльності) за окремими ознаками [17]

Класифікаційна ознака	Види ефективності
Одержаний результат (наслідки)	- Економічна - Соціальна
Місце одержання ефекту	- Локальна (комерційна) - Народного господарська
Метод розрахунку	- Абсолютна - Порівняльна
Ступінь збільшення ефекту	- Первинна - Мультиплікаційна - Синергічна
Структура організації виробництва	- Робочого місця - Виробничого підрозділу (дільниці, цеху, виробництва) - Підприємства в цілому
Тип економічного зростання виробництва	- Екстенсивного розвитку - інтенсивного розвитку
Напрямок інноваційно-інвестиційної діяльності	- Науки, техніки і технології - Організаційно-управлінських інновацій - Інвестиційних проектів і програм
Характер витрат	- Поточних витрат - Одноразових (капітальних) витрат
Об'єкт оцінки	- Повна (інтегральна) - Часткова (окрема) - Чинникова (багаточинникова)
Масштаб міжнародного співробітництва	- Зовнішньоекономічної діяльності фірми - Діяльності спільних підприємств і транснаціональних корпорацій

Економічна ефективність відображається через різноманітні вартісні показники, які дають характеристику проміжних і кінцевих результатів виробництва на підприємстві, що відбувалося у рамках визначеної інтеграційної виробничої структури. Такі показники можуть бути наступні: обсяги товарної чи реалізованої продукції; сума одержаного прибутку, рівень рентабельності виробництва чи окремих виробів; сума економії певних видів ресурсів, продуктивність праці, сума здійснення загальної економії, що була досягнута у результаті зниження собівартості продукції та ін. [17].

Соціальна ефективність знаходить своє вираження у нарощуванні нових

робочих місць, зростання рівня зайнятості людей, скорочення тривалості робочого тижня, поліпшенні умов праці, стану навколишнього середовища, побуту, безпеки життя тощо. Відмітимо, що соціальні наслідки виробництва не лише чинять позитивний ефект, але й можуть бути негативними, що виявляється при зростанні безробіття, інфляції, зменшенні мотивації праці, погіршення екологічних показників тощо.

Виділяють також локальну та народногосподарську ефективність. Якщо локальна призначена визначати конкретний результат, що був досягнутий від здійснення виробничо-господарської діяльності підприємства, то народногосподарська ефективність відображає результати, отримані національною економікою у цілому.

Абсолютна ефективність, зокрема, дає характеристику загальної або ефективності діяльності підприємства за певний визначений проміжок часу. Поряд з цим використовується порівняльна ефективність, яка відображає результати проведеного порівняння різних варіантів господарювання, що здійснюється задля вибору кращого із них.

Існують також багато інших видів ефективності господарської діяльності підприємства, які характеризують його роботу, входячи з різних критеріїв.

У випадку, коли управління підприємством здійснюється в умовах кризової економіки, то це вимагає використання специфічних підходів до управління фінансово-господарською діяльністю. Згадана вище концепція управління підприємством відображена на рис. 1.2.

1.2 Фактори, що впливають на фінансово-господарську діяльність підприємства

Розглянемо деякі основні фактори, які можуть здійснювати сильний вплив на стан фінансово-господарської діяльності підприємства, а також ті, що є слабо регульованими з його боку, і які підприємство не може змінити власними діями, тому воно повинно пристосовуватися до швидких змін, які відбуваються у зовнішньому середовищі, яке потребує постійного відстеження змін господарської активності та фінансового стану (рис. 1.3).

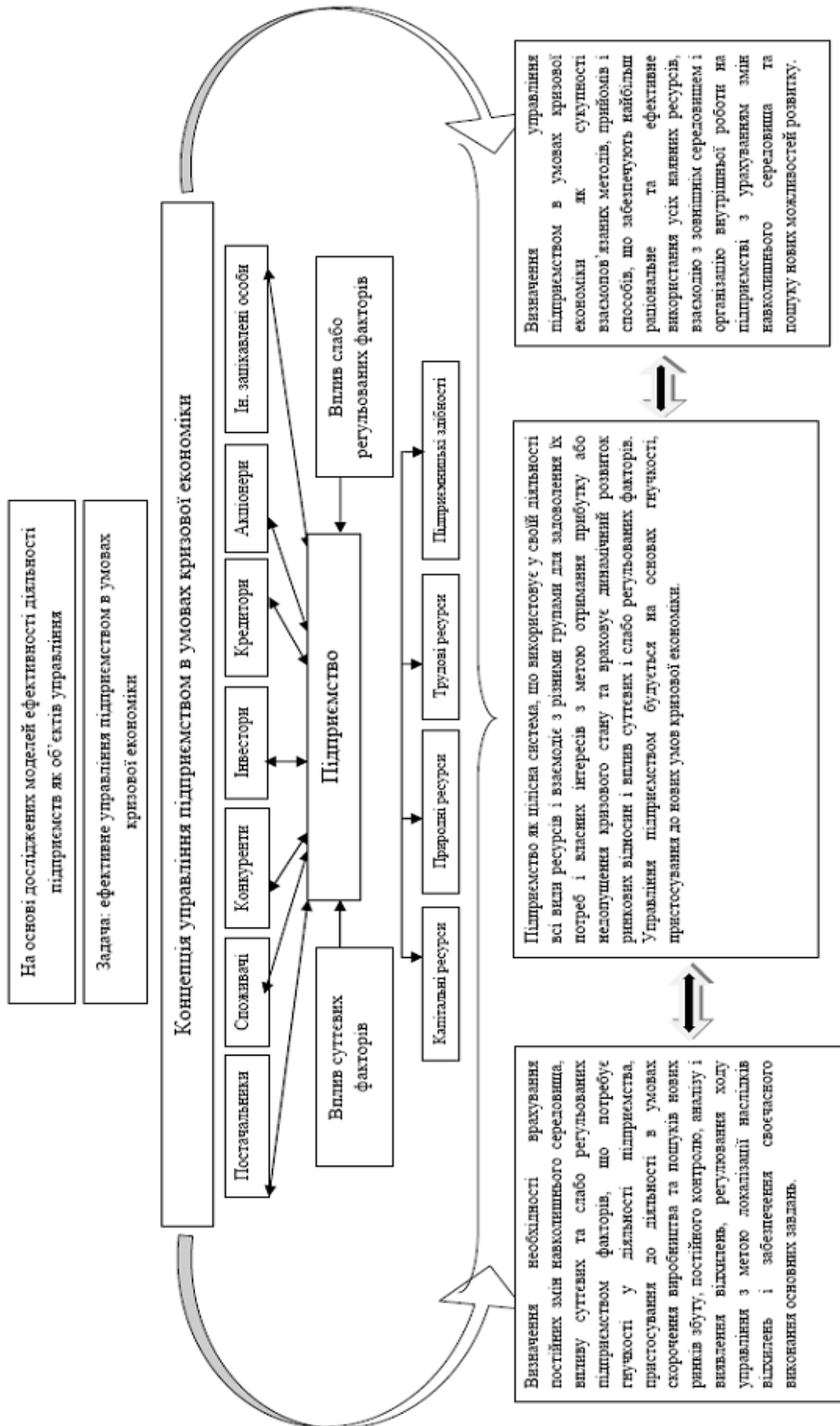

Рисунок 1.2 - Концепція управління підприємством в умовах кризової економіки [3]

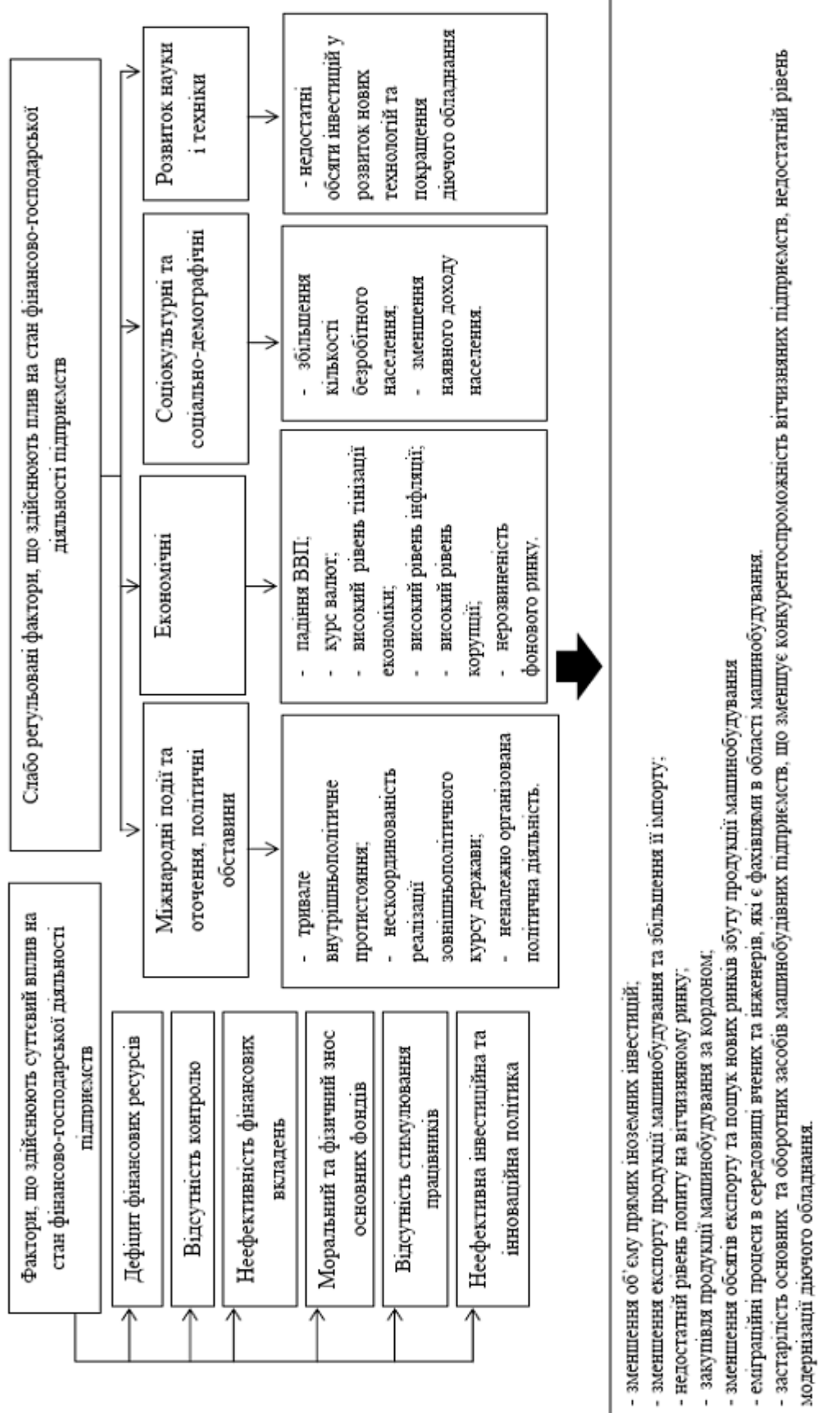

Рисунок 1.3 - Фактори, що здійснюють вплив на управління фінансово-господарською діяльністю підприємств [3]

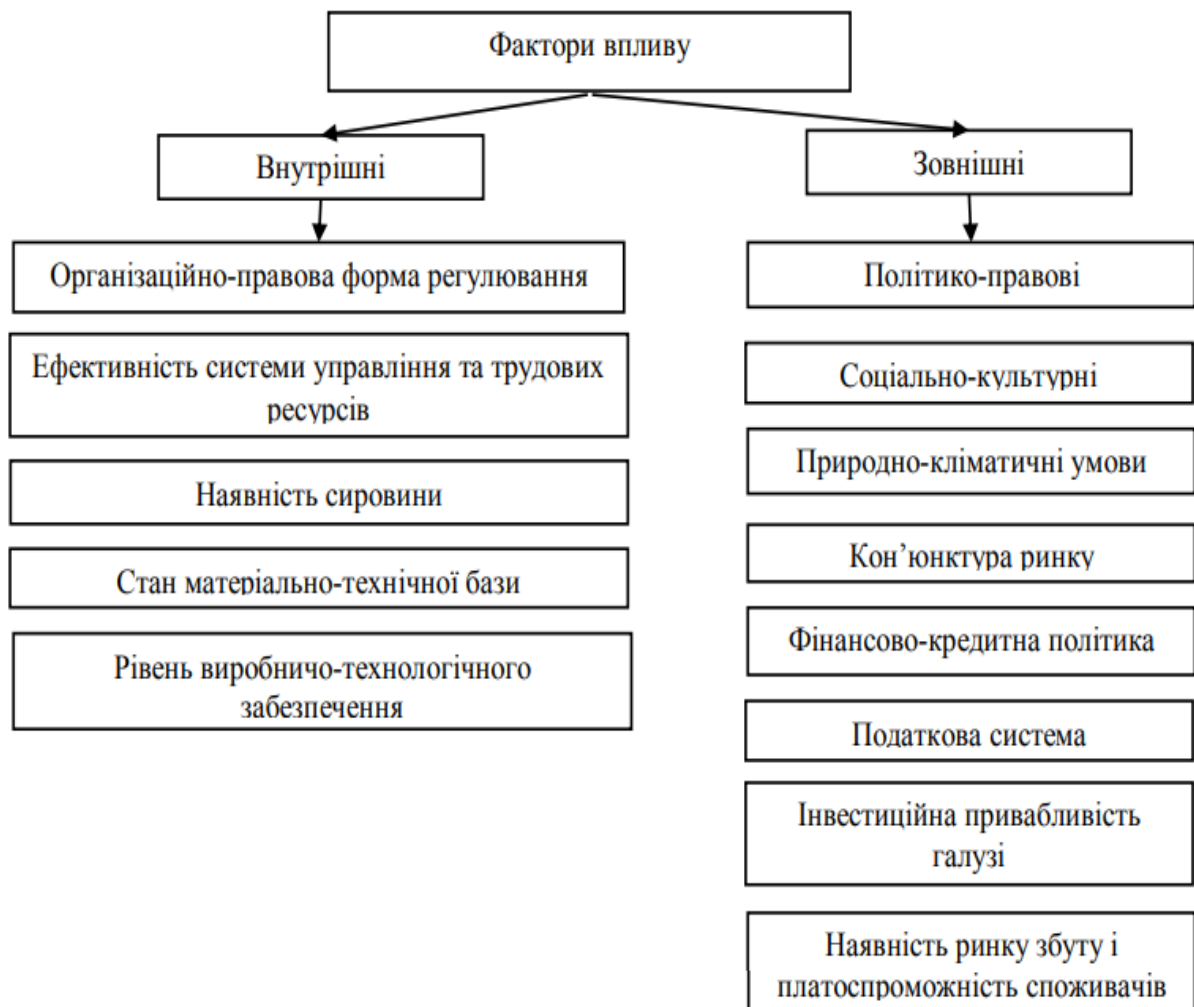

Рисунок 1.4 – Фактори, що впливають на рівень економічної ефективності господарської діяльності підприємства [9]

Даючи характеристику факторів, що зумовлюють вплив на ефективність фінансово-господарської діяльності, Григораш О.В. та Булигіна О.Д. розмежовують їх на зовнішні і внутрішні [9]. Якщо внутрішні залежать від результативності того, як працює управлінський персонал та колектив підприємства загалом, при цьому виражаючи визначені результати діяльності підприємства, то зовнішні, на думку вище зазначених авторів, кількісно характеризують рівень використання фінансових і виробничих ресурсів. Науковці зазначають, що успішність господарської діяльності підприємства залежить також від дії сукупності таких факторів як [9]:

- організаційно-правова форма власності, що впливає на інвестиційну привабливість господарюючого суб'єкта, обсяги виробництва продукції, систему контролю за якістю прийнятих управлінських рішень.

- кваліфікація управлінського персоналу, а також трудових ресурсів, які зумовлюють певний рівень, яким характеризується ефективність, якість організації виробничо-господарських процесів, рівень продуктивності праці, перспективи розширення виробництва та збуту;

- рівня технічного оснащення підприємства, якість менеджменту, організації виробництва, праці, оптимальність обсягів та структури виробництва тощо.

Серед зовнішніх факторів вчені виділяють: наявність платоспроможного попиту на товари підприємства, доступність залучення фінансових ресурсів, наявність державної підтримки бізнесу, коливання відсоткових ставок на фінансових ринках, зміни валютних курсів та багато інших.

Основними напрями зростання рівня ефективності фінансово-господарської діяльності підприємств, при цьому можуть виступати:

- ресурсний, який побудований на необхідності здійснення детального аналізування стану використання різних видів ресурсів, які є у розпорядженні фірми;

- організаційний, націлений на пошук нових методів та шляхів, що торкається удосконалення системи управління, зростання підвищення ефективності управлінських процесів, які проходять на підприємстві;

- технологічний, що передбачає використання у процесах виробництва продукції досягнень сучасної техніки, технологій тощо.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

ПАП «АРКАДІЯ»

2.1 Загальна характеристика роботи підприємства

Предметом дослідження даної роботи є діяльність ПАП «АРКАДІЯ». Воно було засноване 04 серпня 2004 року, тобто здійснює свою роботу на ринку вже майже 18 років.

Юридичною адресою підприємства є: Україна, індекс 48201, Тернопільська обл., Гусятинський р-н, смт. Гусятин, вулиця Шевченка, буд. 2Б.

Величина статутного капіталу даного підприємства – 22 547,00 грн.

Керівник даного підприємства - Пилипів Микола Іванович.

Станом на початок 2021 року на підприємстві працювало 67 осіб.

ПАП «АРКАДІЯ» виступає як юридична особа з моменту здійснення його реєстрації у державних органах. Підприємство від свого імені може здійснювати необхідні правочини, проводити придбання майна і немайнових прав, нести визначені зобов'язання.

Підприємство має у своєму розпорядженні круглу печатку, фірмові бланки, кутовий штамп, власну емблему, торговельну марку, самостійний бухгалтерський баланс, воно має право відкриває рахунки в установах банків відповідно до вимог законодавства.

ПАП «АРКАДІЯ» не несе відповідальності по тих зобов'язаннях, які мають його засновники. Засновники несуть ризик втратити частину свого вкладу, який вони внесли до Статутного фонду підприємства.

ПАП «АРКАДІЯ» створену задля одержання прибутку від здійснення ним господарської діяльності, що не є заборонена чинним законодавством.

Агропромислове підприємство при цьому втілює свою діяльність шляхом проведення будь-яких операцій, за винятком заборонених законодавством. Основною мета роботи підприємства - виробництво сільськогосподарської

продукції, здійснення переробки й реалізації, а також інші види господарської діяльності, що націлені на задоволення потреб засновників й одержання прибутку.

Основні види діяльності, які здійснює ПАП «АРКАДІЯ», відображено на рис. 2.1.

Рисунок 2.1 - Основні види діяльності, які здійснює ПАП «АРКАДІЯ»

ПАП «АРКАДІЯ» є власником майна, що передане йому засновниками, а також виробленої внаслідок проведення господарської діяльності продукції, а також іншого майна, яке було придбане ним певних підставах, що не заборонені чинним законодавством.

До складу майна підприємства входять певні цінності, виробничі й невиробничі фонди. Їх вартість знаходить своє відображення у балансі підприємства.

Джерелами формування майна ПАП «АРКАДІЯ» виступають:

- грошові та матеріальні вклади, що внесені засновниками;
- доходи, отримані від господарської діяльності;
- кредити банків та інших кредиторів;
- доходи від цінних паперів;
- інші джерела, що не є забороненими законодавством України.

Підприємство здійснює свою діяльність як юридична особа, воно має самостійний баланс. Резервний фонд ПАП формується розміром 25% від суми, що має Статутний фонд, шляхом здійснення щороку відрахувань до нього з чистого прибутку.

З суми доходу, що отримується від здійснення фінансово-господарської діяльності, агропромислове підприємство здійснює такі виплати:

- обов'язкові платежі до бюджету;
- плата за використані трудові ресурси;
- розрахунки із контрагентами по укладених договорах;
- формування різноманітних фондів підприємства.

Засновники на в'їй розсуд можуть використовувати залишок чистого прибутку, який є у розпорядженні підприємства.

Засновники можуть відповідно до своєї компетенції:

- затверджувати Статут підприємства;
- визначати головні напрямки діяльності ПАП;
- затверджувати плани, звіти про їх виконання;
- призначати і звільняти директора підприємства;
- визначати порядок покриття збитків, розподілу прибутку;
- засновувати чи реорганізовувати, проводити ліквідацію філій, представництв, а також визначати сфери їх повноважень;
- виносити рішення щодо притягнення у необхідних випадках посадових осіб підприємства до матеріальної відповідальності;
- приймати рішення щодо припинення діяльності підприємства, ~
- затверджувати річну звітність.

Фінансово-господарська діяльність агропромислового підприємства реалізується за допомогою самофінансування, повного госпрозрахунку.

Активи, що перебувають у розпорядженні підприємства, створюються за рахунок власності, яку мають засновники підприємства, а також у результаті проведення господарської, іншої діяльності, дарових, добровільних внесків та інших джерел, що можуть надходити від приватних осіб, організацій, підприємств, і мають вигляд коштів, цінних паперів, об'єктів нерухомого майна, матеріальних та культурних цінностей, спонсорства тощо. Приватне агропромислове підприємство може брати на засадах оренди майнові паї, інше майно, та здійснювати розпорядження ним.

Отриманий за результатами фінансово-господарської діяльності прибуток підприємства витрачається для проведення розрахунків із бюджетом, а також створення фондів економічного стимулювання.

Оптимальну організацію управління підприємством визначає у процесі своєї діяльності сам керівник ПАП «Аркадія», причому основні засади управління підприємством закріплені в його статуті. Керівництво виробничо-господарською та фінансовою діяльністю підприємства здійснює сам його власник - Пилипів М.І. Він представляє підприємство у різних установах, організаціях, приймає рішення щодо розпорядженням майном, фінансовими ресурсами, укладає договори та контракти від імені агропромислового підприємства.

Для ефективної діяльності на дослідженому підприємстві використовують лінійну структуру підприємства. Організаційна структура виступає основою функціонування будь-якого підприємства, вона безпосередньо впливає на ефективність використання його виробничо-технологічного потенціалу.

Організаційна структура управління ПАП «Аркадія» відображена на рис. 2.2.

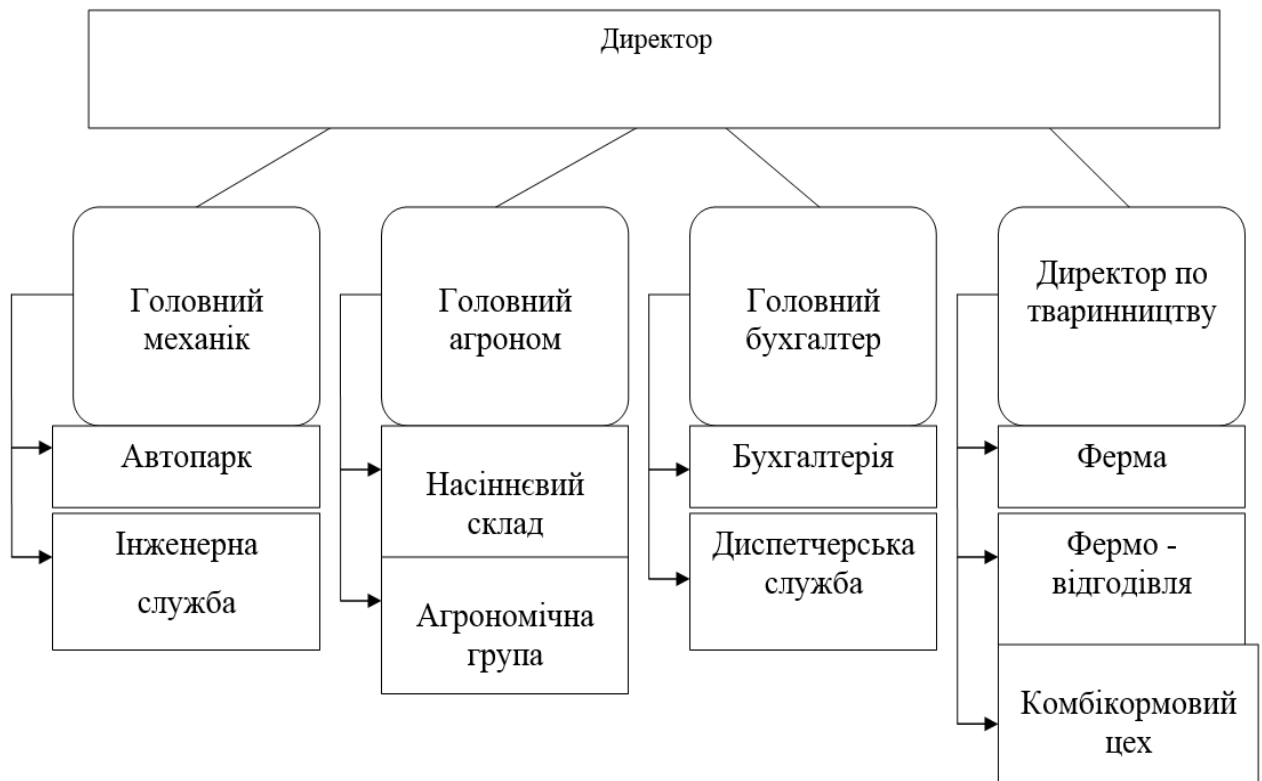

Рисунок 2.2 – Організаційна структура управління ПАП «Аркадія»

Дану організаційну структуру управління можна відноситися до структур лінійного типу.

Основною метою діяльності досліджуваного агропромислового підприємства є забезпечення потреб, що має населення нашої держави, у наявності високоякісної сільськогосподарської продукції, продуктах харчування, проведення її переробки, впровадження у процесі ведення господарської діяльності інноваційних підходів, залучення інвестиційних ресурсів для розвитку підприємства, забезпечення розвитку зовнішньоекономічної діяльності, надання широкого спектру послуг, пов'язаних зі зберіганням сільськогосподарської продукції, здійснення раціонального використання усіх наявних у розпорядженні підприємства природних ресурсів.

Усі вище згадані цілі діяльності підприємства спрямовані на довгострокову перспективу.

До сильних сторін діяльності підприємства можна віднести: наявність достатнього виробничого потенціалу; активне впровадження у свою роботу

досягнень НТП; забезпечення випуску продукції високої якості; висока кваліфікація персоналу. Слабкі сторони підприємства - це високі затрати на виробництва; залежність від природно-кліматичних умов; складність процесу ухвалення управлінських рішень. До основних загроз для ПАП «Аркадія» можна віднести: нестабільність політичного, економічного, військового становища, нестабільність національної валюти, наявність недобросовісної конкуренції в галузі продуктів сільськогосподарського виробництва.

Зазначимо, що для Тернопільської області є характерні достатньо сприятливі природні-кліматичні умови, наявні родючі ґрунти, що створює сприятливі передумови для здійснення виробництва у сільському господарстві. Земельні угіддя – це такі земельні ділянки, які систематично використовуються з певним господарським призначенням. Наявність сприятливих умов для ведення сільськогосподарського виробництва зумовили те, що ПАП «АРКАДІЯ» спеціалізується на різноманітних його видах як у галузі тваринництва, так і рослинництва.

Основними споживачами продукції рослинництва ПАП «Аркадія» є:

- ТОВ «Керлен Трейд» (зернові),
- ТОВ «Серна» (фуражне зерно),
- ТОВ «Сантрейд» (кукурудза).

Цим підприємствам також надаються послуги елеватора.

Споживачі продукції тваринництва (свині в живій вазі) – ТОВ «Юрмія», ТОВ «Євро-комерс», ПАТ «Антонівський м'ясокомбінат» та інші.

Основними постачальниками ПАП «Аркадія» виступають:

- техніки – ТОВ «НовоФарм», ТОВ «МеханіК», ТОВ «Компанія «ЛАН»;
- насіння – ТОВ «Агроскоп»;
- засобів захисту рослин – ТОВ «Агроскоп Україна», ТОВ «Агротім»;
- мінеральних добрив – ТОВ «ТрейдАгрохім», ПП «Буд-Сектор»;
- кормових добавок та медикаментів – ТОВ «Агропол», ТОВ «Торговий дім «Світ-Агро», ТОВ «Лад Агро», ПП «Вет Агро», ТОВ «АТ Біофарм»; -
- запасних частин – ТОВ «Агро-запчастина», ТОВ «Абікс», ТОВ «Укравтозапчастина» та інші;

- матеріалів – ПП «Вест», ТОВ «Техномаркет ЦТЗ», ТОВ ТД «Будсервіс», приватні підприємці.

2.2 Аналіз показників виробничо-господарської діяльності та фінансового стану ПАП «Аркадія»

Основні фінансово-економічні показники господарської діяльності ПАП «Аркадія» у 2020-2021 рр. відображені у табл. 2.1.

Таблиця 2.1 – Основні фінансово-економічні показники господарської діяльності ПАП «Аркадія» у 2020-2021 рр.

Показник	2020 р.	2021 р.	Відхилення 2021 р. від 2020 р.	
			абсолютне, (+,-)	відносне, %
Чистий дохід від реалізованої продукції	151824	144003	-7821	-5,2
Собівартість реалізованої продукції	130701	119668	-11033	-8,4
Валовий прибуток	21123	24335	3212	15,2
Інші операційні доходи	6840	2594	-4246	-62,1
Адміністративні витрати	1670	1360	-310	-18,6
Витрати на збут	383	2662	2279	595,0
Інші операційні витрати	1025	1035	10	1,0
Фінансовий результат від операційної діяльності	24885	21872	-3013	-12,1
Інші доходи	-	868	868	-
Фінансові витрати	12587	8620	-3967	-31,5
Фінансовий результат до оподаткування	12298	13378	1080	8,8
Чистий фінансовий результат	12298	13378	1080	8,8

Як показують дані табл. 2.1, за результатами 2021 року можна зробити висновок щодо деякого скорочення величини чистого доходу, який ПАП «Аркадія» одержало у 2021 році порівняно з попереднім минулим роком. Так, даний показник зменшився на 7821 тис. грн., або на 5,2%. Собівартість реалізованої продукції при цьому також скоротилась, але менше в абсолютному та відносному вираженні (відповідно на 11033 тис. грн., або на 8,4%). Внаслідок таких змін вище згаданих показників валовий прибуток підприємства збільшиться на 3212 тис. грн., або на 15,2%.

Також можна відмітити у 2021 році скорочення величини інших операційних доходів та адміністративних витрат. Витрати на збут, навпаки, у 2021 році дуже відчутно зросли - на 2279 тис. грн., або на 595%.

Фінансовий результат від операційної діяльності у 2021 році при цьому скоротився на 3013 тис. грн., або на 12,1%. Чистий фінансовий результат агропромислового підприємства при цьому збільшився на 1080 тис. грн., або ж на 8,8%.

Аналіз витрат ПАП «АРКАДІЯ» за економічними елементами проведено на табл. 2.2.

Таблиця 2.2 - Аналіз витрат ПАП «АРКАДІЯ» за економічними елементами

Показник	2020 р.	2021 р.	Відхилення 2021 р. від 2020 р.	
			абсолютне, (+,-)	відносне, %
Матеріальні затрати	92486	84844	-7642	-8,3
Витрати на оплату праці	16335	16804	469	2,9
Відрахування на соціальні заходи	3594	3697	103	2,9
Амортизація	13435	15031	1596	11,9
Інші операційні витрати	14779	20282	5503	37,2
Разом	140629	140658	29	0,02

Аналізуючи витрати ПАП «АРКАДІЯ» за економічними елементами, видно, що у 2021 році відбулося значне зменшення матеріальних витрат, що становило 7642 тис. грн. (8,3%). Величини решти витрат при цьому, навпаки, зростали.

Розглянемо структуру собівартості окремих видів продукції рослинництва ПАП «АРКАДІЯ» (табл. 2.3).

Таблиця 2.3 - Динаміка собівартості окремих видів продукції рослинництва ПАП «АРКАДІЯ»

Назва виду продукції	2020 р.	2021 р.	Відхилення 2021 р. від 2020 р.	
			абсолютне, (+,-)	відносне, %
Культури зернові та зернобобові	56389	54160	-2229	-4,0
у тому числі пшениця	24649	23864	-785	-3,2
кукурудза на зерно	18623	26796	8173	43,9
ячмінь	7527	1843	-5684	-75,5
культури зернобобові сушені	5590	1529	-4061	-72,6
Боби сої	8203	11335	3132	38,2
Насіння ріпаку	15283	18846	3563	23,3
Буряк цукровий	19824	19703	-121	-0,1
Плодові культури	4025	5290	1265	31,4
Всього продукції рослинництва	103724	111993	8269	8,0

З даних таблиці 2.3 можна побачити, що загальна виробнича собівартість продукції рослинництва, яка була вирощена ПАП «Аркадія» у 2021 році порівняно з попереднім роком, зросла на 8269 тис. грн (8,0%). Зростання собівартості було характерне при вирощуванні кукурудзи на зерно, бобів сої та

насіння ріпаку, а також плодкових культур. По інших видах продукції спостерігалось зниження собівартості, що, в основному, було зумовлено зменшенням посівних площ даних культур.

Графічно динаміка собівартості по окремих видах продукції рослинництва ПАП «АРКАДІЯ» зображена на рис. 2.3.

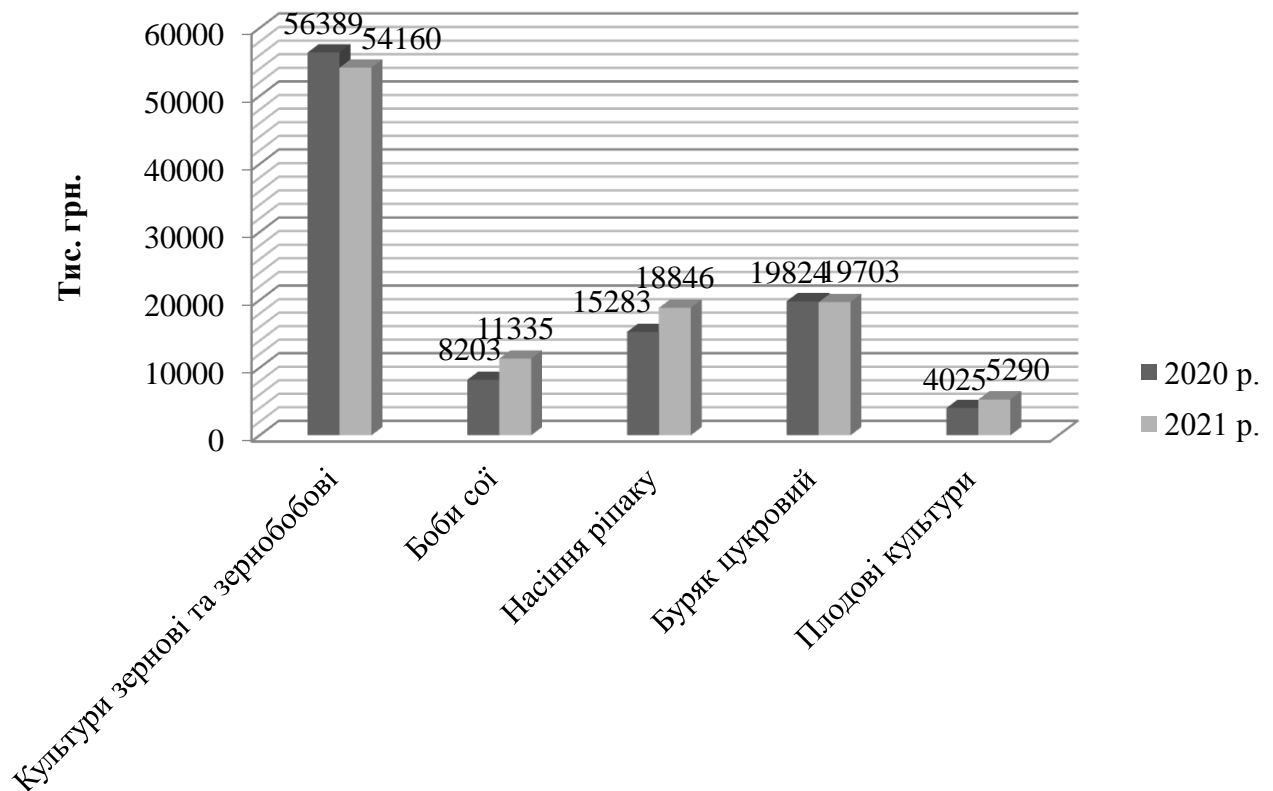

Рисунок 2.3 - Собівартість окремих видів продукції рослинництва ПАП «АРКАДІЯ» у 2020-2021 роках

З рис. 2.3 бачимо, що найбільша величина собівартості продукції рослинництва ПАП «АРКАДІЯ» у 2020-2021 роках була характерна для зернових та зернобобових культур, проте у 2021 році сума цих затрат знизилася, що було викликано падінням посівних площ під даною культурою. Зростання собівартості було характерне для бобів сої, насіння ріпаку, плодкових культур. Незначне зниження собівартості спостерігалось для цукрового буряка.

Структура собівартості вирощування продукції рослинництва ПАП «АРКАДІЯ» у 2021 році подана на рис. 2.4.

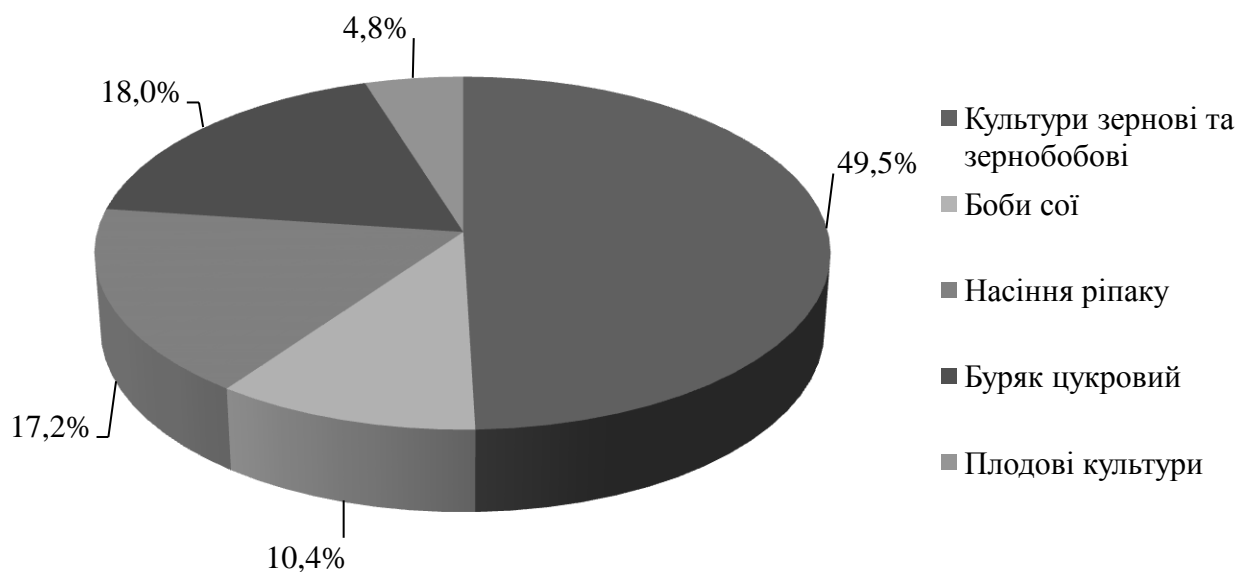

Рисунок 2.4 – Структура собівартості вирощування продукції рослинництва ПАП «АРКАДІЯ» у 2021 році

Земля на дослідженому підприємстві виступає в якості головного засобу виробництва. До складу земельних ресурсів агропромислового підприємства можна віднести власну землю, а також ту, яку підприємство орендує в громадян на основі договору оренди. З кожним роком кількість орендованих сільськогосподарських земель постійно збільшується. На 2021 рік площа сільськогосподарських угідь досліджуваного підприємства становила 4019 га.

Собівартість виробленої продукції рослинництва ПАП «АРКАДІЯ» у 2020-2021 роках наведена у табл. 2.4.

Таблиця 2.4 - Собівартість виробленої продукції рослинництва ПАП «АРКАДІЯ» у 2020-2021 роках

№ п/п	Види витрат	Сума витрат, грн.		Відхилення 2021 р./2020 р.	
		2020 р.	2021 р.	+/-	%
1	Прямі матеріальні витрати всього	50646	54631	3985	7,9
	у тому числі:				
	- насіння та посадковий матеріал	7520	6574	-946	-12,6
	- мінеральні добрива	19111	15974	-3137	-16,4
	- пальне і мастильні матеріали	6271	10426	4155	66,3
	- решта матеріальних витрат	17744	21657	3913	22,1
2	Прямі витрати на оплату праці	14172	18231	4059	28,6
3	Інші прямі витрати всього	38906	39131	225	0,6
	у тому числі:				
	- відрахування на соціальні заходи	3118	4079	961	30,8
	- амортизація	14191	10603	-3588	-25,3
	- оплата послуг сторонніх організацій	3769	8772	5003	132,7
	- решта інших прямих та загально-виробничих витрат	17828	15677	-2151	-12,1
	Всього	103724	111993	8269	8,0

Як бачимо з табл. 2.4, собівартість виробленої продукції рослинництва ПАП «АРКАДІЯ» у 2021 році зросла на 8269 тис. грн. (8,0%). Така зміна собівартості була спричинена сукупним впливом зміни основних складових виробничої собівартості. Так, прямі матеріальні витрати зросли на 3985 тис. грн.(7,9%), а це було насамперед зумовлене збільшенням витрат на закупівлю пального і мастильних матеріалів, а також решти матеріальних витрат. Динаміка прямих витрат на оплату праці, а також інших прямих витрат говорить про зростання величини цих витрат. Поряд з цим скоротилися витрати на насіння і посадковий матеріал, а також мінеральні добрива.

Структура собівартості продукції рослинництва ПАП «Аркадія» у 2021 р. відображена на рис. 2.5.

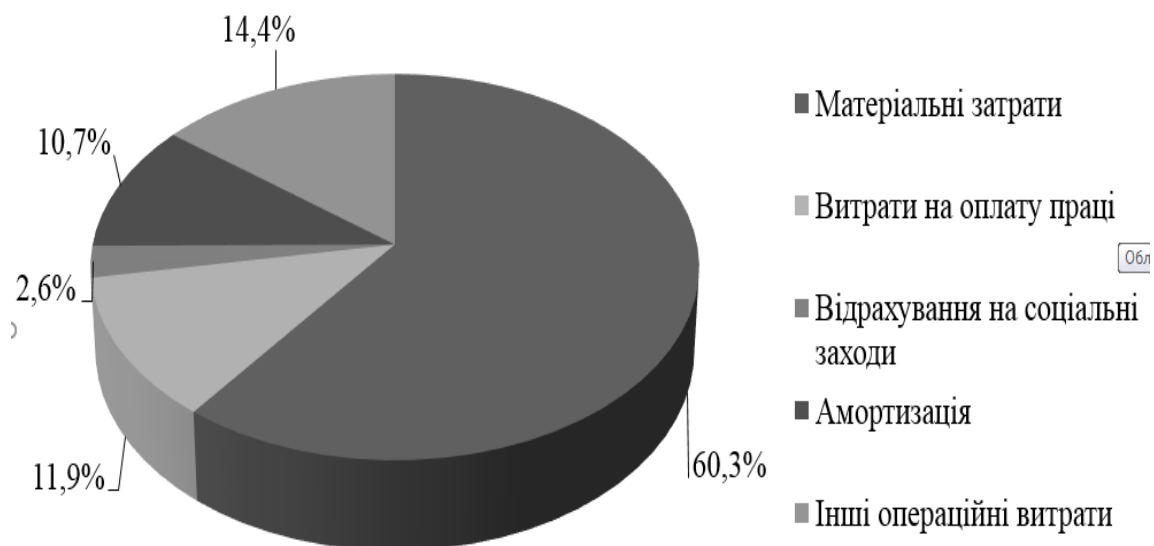

Рисунок 2.5 - Структура собівартості продукції рослинництва ПАП «Аркадія» у 2021 р.

З даних рис. 2.5 робимо висновок, що у структурі собівартості продукції рослинництва ПАП «Аркадія» у 2021 році найбільша частка витрат припадала на прямі матеріальні витрати (60,3%).

На ПАП «АРКАДІЯ» також здійснюється вирощування свиней м'ясного та беконного напрямку. Враховуючи те, що зараз споживачі частіше вибирають більш дієтичне м'ясо невисокої жирності, більш пісне, тому на дослідженому підприємстві переважає м'ясне відгодовування. На забій йдуть підсвинки масою

понад сто кілограмів і віком близько 7 місяців (їстівна частина - близько 70% від загальної живої маси). З метою збільшення частки їстівної маси до 85%, на підприємстві відгодовували підсвинків до 130 кілограмів. За аналізований період кількість свиней м'ясного напрямку становила 800 голів.

Також підприємство займається беконним відгодовуванням. Важливим при цьому є складання ефективного раціону харчування. На ПАП «Аркадія» вирощують такі породи свиней – «Естонський беконний», «Ландрас» і «Велика біла». На забій при цьому йдуть підсвинки масою не більше 100 кг. До 12 тижня маса підсвинків повинна наблизитися до 25 кг. На беконній відгодівлі вирощують 450 свиней. Окремо на свинофермі ПАП «Аркадія» утримують свиноматок та маленьких поросят. Витрати на виробництво продукції тваринництва ПАП «АРКАДІЯ» у 2020-2021 роках показані у табл. 2.5.

Таблиця 2.5 - Витрати на виробництво продукції тваринництва ПАП «АРКАДІЯ» у 2020-2021 роках

№ п/п	Види витрат	Сума витрат, грн.		Відхилення 2021 р. порівняно з 2020 р.	
		2020 р.	2021 р.	+/-	%
1	2	3	4	5	6
1	Прямі матеріальні витрати всього	5369	5941	572	10,7
	у тому числі:				
	- вартість кормів	4576	5568	992	21,7
	- пальне і мастильні матеріали	403	250	-153	-38,0
	- решта матеріальних витрат	390	123	-267	-68,5
2	Прямі витрати на оплату праці	2459	2951	492	20,0
3	Інші прямі витрати всього	3187	4001	814	25,5
	у тому числі:				
	- відрахування на соціальні заходи	541	949	408	75,4
	- амортизація	840	750	-90	-10,7
	- оплата послуг сторонніх організацій	1806	2602	796	44,1
	Всього	11015	12893	1878	17,0

З табл. 2.5 робимо висновок, що витрати на виробництво продукції тваринництва ПАП «АРКАДІЯ» у 2020-2021 роках зросли на 1878 тис. грн., або на 17,0%. Найбільший приріст витрат спостерігався по витратах на корми (кормів - це 992 тис. грн., або 21,7%, та прямих витратах на оплату праці (492 тис. грн., або 20,0%). По деяких статтях витрат (пальне і мастильні матеріали, решта матеріальних витрат) спостерігався спад їх величини).

Аналіз показників фінансового стану ПАП «Аркадія» за 2020-2021 рр. наведено у табл. 2.6.

Таблиця 2.6 - Аналіз показників фінансового стану ПАП «Аркадія» за 2020-2021 рр.

№ п/п	Назва показника	Алгоритм розрахунку показника	2020 р.	2021 р.	Відхилення, +,-
1	2	3	4	5	6
1	Коефіцієнт фінансової незалежності	$K_{\phi n} = \frac{\Phi.1p.1195}{\Phi.1p.1900}$	0,46	0,48	0,02
2	Коефіцієнт фінансової залежності	$K_{\phi z} = \frac{\Phi.1p.1900}{\Phi.1p.1195}$	2,18	2,10	-0,08
3	Коефіцієнт фінансового ризику	$K_{\phi p} = \frac{\Phi.1p.(1595+1695+1700)}{\Phi.1p.1495}$	0,59	0,53	-0,06
4	Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	$K_{kpk} = \frac{\Phi.1p.(1595+1695+1700)}{\Phi.1p.1900}$	0,37	0,35	-0,02
5	Коефіцієнт фінансової стабільності	$K_{\phi c} = \frac{\Phi.1p.1495}{\Phi.1p.(1595+1695+1700)}$	1,69	1,87	0,18
6	Коефіцієнт фінансової незалежності капіталізованих джерел	$K_{\phi nk\delta} = \frac{\Phi.1p.1495}{\Phi.1p.(1595+1495)}$	0,93	0,93	-
7	Коефіцієнт довгострокової заборгованості	$K_{\delta z} = \frac{\Phi.1p.1595}{\Phi.1p.(1595+1495)}$	0,07	0,07	-

Продовження таблиці 2.6

1	2	3	4	5	6
8	Коефіцієнт маневреності власного капіталу	$K_{мвк} = \frac{\Phi.1p.(1495 + 1595 - 1095)}{\Phi.1p.1495}$	0,22	0,27	0,05
9	Коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними коштами	$K_{звк} = \frac{\Phi.1p.(1495 + 1595 - 1095)}{\Phi.1p.1195}$	0,30	0,37	0,07
10	Коефіцієнт маневреності робочого капіталу	$K_{мрк} = \frac{\Phi.1p.(1101 + 1102 + 1103 + 1104)}{\Phi.1p.(1495 + 1595 - 1095)}$	3,05	2,44	-0,51
11	Коефіцієнт маневреності власних обігових коштів	$K_{мвок} = \frac{\Phi.1p.1165}{\Phi.1p.(1495 + 1595 - 1095)}$	0,03	-	-0,03
12	Коефіцієнт забезпечення власними обіговими коштами запасів	$K_{звоз} = \frac{\Phi.1p.(1495 + 1595 - 1095)}{\Phi.1p.(1101 + 1102 + 1103 + 1104)}$	0,33	0,41	0,08
13	Коефіцієнт фінансової стійкості	$K_{фст} = \frac{\Phi.1p.1495 + p.1595}{\Phi.1p.1900}$	0,68	0,70	0,02

Проаналізувавши дані табл. 2.6, можемо зробити такі висновки: спостерігалось зростання коефіцієнта фінансової незалежності на 0,2, що означає підвищення фінансової стійкості підприємства і розглядається як позитивний момент. Про цю ж тенденцію говорить зниження значення коефіцієнта фінансової залежності підприємства. Коефіцієнт фінансового ризику спадав у 2021 році, це свідчить про те, інвестування у дане підприємство є не ризикованим. Коефіцієнт концентрації позикового капіталу ПАП «Аркадія» спадав у 2021 році, що говорить про послаблення залежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування. Коефіцієнт фінансової стабільності також зріс і був більшим від 1, що говорить про здатність покривати боргові зобов'язання власним капіталом і є позитивним.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу відображає ту частину власного капіталу, що знаходиться в обігу та використовується задля фінансування поточної діяльності. Значення даного коефіцієнта збільшувалось,

що є позитивним для підприємства. Позитивною є також динаміка показників ПАП «Аркадія», що характеризують використання робочого капіталу та забезпечення власними обіговими коштами. Високе значення коефіцієнта фінансової стійкості та його подальше зростання у 2021 році говорить про низький рівень ризику щодо можливості втрати платоспроможності.

Для оцінки ефективності фінансово-господарської діяльності ПАП «АРКАДІЯ» використаємо показники рентабельності.

Рентабельність активів визначається за формулою:

$$\text{Рентабельність активів} = \text{Чистий прибуток} \times 100\% / \text{Активи} \quad (2.1)$$

$$\text{Рентабельність активів (2020 р.)} = \frac{12298}{276052} * 100\% = 4,5\%$$

$$\text{Рентабельність активів (2021 р.)} = \frac{13378}{286673} * 100\% = 4,6\%$$

Рентабельність активів вважається нормальною, оскільки вона є більшою за нормативне значення.

Рентабельність продажів визначається за формулою:

$$\text{Рентабельність продажів} = \frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Виручка від реалізації}} * 100\% \quad (2.2)$$

$$\text{Рентабельність продажів (2020 р.)} = \frac{12298}{151824} * 100\% = 8,1\%.$$

$$\text{Рентабельність продажів (2021 р.)} = \frac{13378}{144003} * 100\% = 9,2\%.$$

Рентабельність власного капіталу визначається за формулою:

$$\text{Рентабельність власного капіталу} = \frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Власний капітал}} * 100\%. \quad (2.3)$$

$$\text{Рентабельність власного капіталу (2020 р.)} = \frac{12298}{173555} * 100\% = 7,1\%.$$

$$\text{Рентабельність власного капіталу (2021 р.)} = \frac{13378}{186933} * 100\% = 7,2\%.$$

Рентабельність основних виробничих фондів визначається за формулою:

$$\text{Рентабельність ОВФ} = \frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Середньорічна вартість ОВФ}} * 100\% \quad (2.4)$$

$$\text{Рентабельність ОВФ (2020 р.)} = \frac{12298}{115621} * 100\% = 10,6\%.$$

$$\text{Рентабельність ОВФ (2021 р.)} = \frac{13378}{103878} * 100\% = 12,9\%.$$

Для визначення показника рентабельності продукції скористаємося формулою:

$$\text{Рентабельність продукції} = \frac{\text{Валовий прибуток}}{\text{Собівартість реалізованої продукції}} * 100\% \quad (2.5)$$

$$\text{Рентабельність продукції (2020 р.)} = \frac{21123}{130701} * 100\% = 16,2\%.$$

$$\text{Рентабельність продукції (2021 р.)} = \frac{24335}{119668} * 100\% = 20,3\%.$$

Результати, отримані від визначення показників рентабельності діяльності ПАП «АРКАДІЯ» у 2020-2021 роках, зведемо у табл. 2.7.

Таблиця 2.7 – Показники рентабельності ПАП «АРКАДІЯ», відсотків

Показник	2020 р.	2021 р.	Абсол. зміна показника (+,-)
1. Рентабельність активів	4,5	4,6	0,1
2. Рентабельність продажів (чиста)	8,1	9,2	1,1
3. Рентабельність власного капіталу	7,1	7,2	0,1
4. Рентабельність основних фондів	10,6	12,9	2,3
5. Рентабельність продукції	16,2	20,3	4,1

З даних табл. 2.7 робимо висновок, що показники рентабельності ПАП «АРКАДІЯ» у 2020-2021 роках були додатні, що свідчить про прибутковість роботи підприємства та ефективність його фінансового-господарської діяльності. Підприємство ефективно використовує свої активи задля отримання прибутку, оскільки ми бачимо, що показник рентабельності активів у 2021 році порівняно з 2020 роком зріс на 0,1% і становив 4,6%. Чиста рентабельність продажів в останньому звітному періоді зросла на 1,1%, рентабельність власного капіталу – на 0,1%, рентабельність основних фондів – на 2,3%, а рентабельність продукції (за валовим прибутком) – на 4,1%. Отже, практично по всіх видах рентабельності спостерігався додатній приріст показників, що свідчить про підвищення фінансової результативності діяльності підприємства.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ ПОКРАЩЕННЯ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПАП «АРКАДІЯ»

3.1 Обґрунтування проєкту впровадження на ПАП «АРКАДІЯ» біогазової установки

З метою покращення використання наявних ресурсів ПАП «АРКАДІЯ» та досягнення підприємством кращих фінансових результатів роботи, пропонуємо впровадити на підприємстві використання біогазової установки.

Біогаз – це газ, вироблення якого здійснюється із органічних відходів, а саме тваринництва, їжі та ін., що відбувається з допомогою бактерій. Ця речовина має склад, що подібний до природного газу, а саме біогаз містить до 98% метану, вуглекислий газ, сірководень, воду тощо. До переваг біогазу перед природним газом відносяться такі переваги:

1. Виробництво біогазу здійснюється з біологічної сировини, тому його виробництво та згоряння виступає частиною природного циклу, який проходить вуглець, тому це не призводить до накопичення обсягів природного газу, що перебуває в атмосфері і тим самим не створює парникового ефекту. Видобуток же природного газу здійснюється з глибини землі, і тому при згорянні проходить накопичення вуглекислого газу в атмосфері.

2. Біогаз відноситься до відновлюваних джерел енергії, тобто він не вичерпається, у той час як родовищ нафти і природного газу при існуючих темпах їх використання може вистачити менше, ніж на століття.

3. Здійснення виробництва біогазу відбувається наближено до споживача, також і сировина, що потрібна для його виробництва, знаходиться недалеко. Отже, при цьому немає потреби транспортувати газ на значні відстані.

Беручи до уваги гостру енергетичну кризу в Україні та переваги біогазу, які він має перед природним газом, робимо висновок, що перспектива

впровадження біогазової установки (БГУ) у діяльності ПАП «АРКАДІЯ» є дуже актуальною.

Переваги впровадження біогазової установки наступні:

– біогаз може застосовуватись для приготування їжі, обігріву приміщень як звичайний природний газ, його можна накопичувати, здійснювати перекачування, після необхідної очистки або продавати або використовувати для заправки автомобілів підпримєства чи населення;

– у процесі при спалюванні 1 куб. м біогазу у теплоелектрогенераторі відбувається вироблення 2 кВт/год. електроенергії.

Отримана енергія може бути використана для:

– потреб власного аграрного виробництва;

– продажу ліцензованим підприємствам, які здійснюють розподіл чи передачу електроенергії;

– тепло, що отримане у процесі охолодження теплообмінника, який має силова установка по виробництву біогазу, можна використовувати для обігріву теплиць, які може створбвати ПАП.

У процесі спалювання біогазу, окрім електроенергії, завдяки теплоелектрогенератору є можливість одержати із 1 куб. м біогазу біля півтора-два кВт тепла.

Унаслідок подорожчання енергоносіїв та їх дефіциту, що склався на даний час, підприємство змушене платити значні сум коштів за обігрів адміністративних приміщень та тваринницьких комплексів по вирощуванні свиней. У випадку ж отримання тепла від роботи біогазової установки можна досягнути значної економії енергоресурсів.

Крім того, добрива, що виробляються після роботи біогазової установки, можна використовувати одразу. Маса, що утворилася у результаті бродіння - це екологічно чисті рідкі чи тверді (після провдедення сепарування) біодобрива, що містять гумус, не мають нітратів, не містять насіння бур'янів, яєць гельмінтів, патогенної мікрофлори, специфічних неприємних запахів.

Потреба внесення мінеральних добрив вимагає вкладення значних коштів у їх закупівлю, крім того, значна їх кількість так і залишається у ґрунті, здійснюючи його засолення.

У результаті роботи біогазової установки отримуються добрива, що характеризуються хорошою якістю, яка вища від звичайних добрив, а собівартість дорівнює майже 0, причому ці добрива виробляються щодня.

Основними перевагами біодобрив, отриманих у результаті використання біогазової установки порівняно із мінеральними добривами та звичайним гноєм виступають такі:

- максимальне збереження ґрунтів, накопичення азоту у ньому;
- відсутність патогенної мікрофлори;
- відсутність насіння бур'янів;
- стійкість до вимивання поживних елементів із ґрунту;
- сприятливий загальний екологічний вплив на ґрунт;
- виконання ролів очисних споруд, зниження рівня хімічного і бактеріологічного забруднення води, повітря, ґрунтів, переробка органічних відходів на нейтральні мінералізовані продукти.

У випадку використання звичайних відстійників, лагун, смітників здійснюється часто попадання фільтрату часто у ґрунтові води, що призводить до хвороб людей і тварини. Площа ж біогазової установки набагато менша від площі лагуни, і в даній установці проходить нейтралізація всіх неприємних запахів.

Переважно органічні добрива, а саме гній вимагають значних площ для їх зберігання, це також пов'язано із тривалим періодом зберігання (два-три роки). Цей час є необхідним для утворення органічних добрив, що можуть бути ефективно використані на власні потреби підприємства.

Маса, що перебродила і виходить з установки, підлягає сепаруванню на дві фракції. Зокрема, рідка фракція - аміачна вода, вона має здатність випаровуватися, і це сприяє значному зменшенню потреби у великих лагунах. Тверда фракція після сепарації може одразу бути вивена та розкидана на полях ПАП «АРКАДІЯ».

Розглянемо склад біогазової установки (табл.3.1).

Таблиця 3.1- Склад біогазової установки, запропонованої до впровадження на ПАП «АРКАДІЯ»

Основний реактор	Реактор для доброжування
Система основного реактора включає:	Система реактора для доброжування включає:
Ємність із спеціального високоякісного бетону з арматурою	Ємність із спеціального високоякісного бетону з арматурою
Система підігріву бокової поверхні реактора	Система підігріву бокової поверхні реактора
Система підігріву днища реактора	Система підігріву днища реактора
Теплоізоляція бокової поверхні	Теплоізоляція бокової поверхні
Теплоізоляція днища	Теплоізоляція днища
Теплоізоляція верхньої частини реактора	Теплоізоляція верхньої частини реактора
Газгольдер	Газгольдер
Обладнання для підготовки біомаси	Система перекачування та відведення
Система подачі та відведення біомаси	Система перемішування в реакторі
Система перемішування в реакторі	Система сепарування (розділення) біодобрив
Система електро – та газової автоматики	Система електро – та газової автоматики
Система безпеки	Система безпеки
Теплоелектрогенератор	
Система підготовки біогазу	
Система автоматики	

Отже, як бачимо з табл.3.1, до складу біогазової установки входять два реактори – основний та для реактор, призначений для доброжування.

На рис 3.1 представлений зовнішній вигляд біогазової установки.

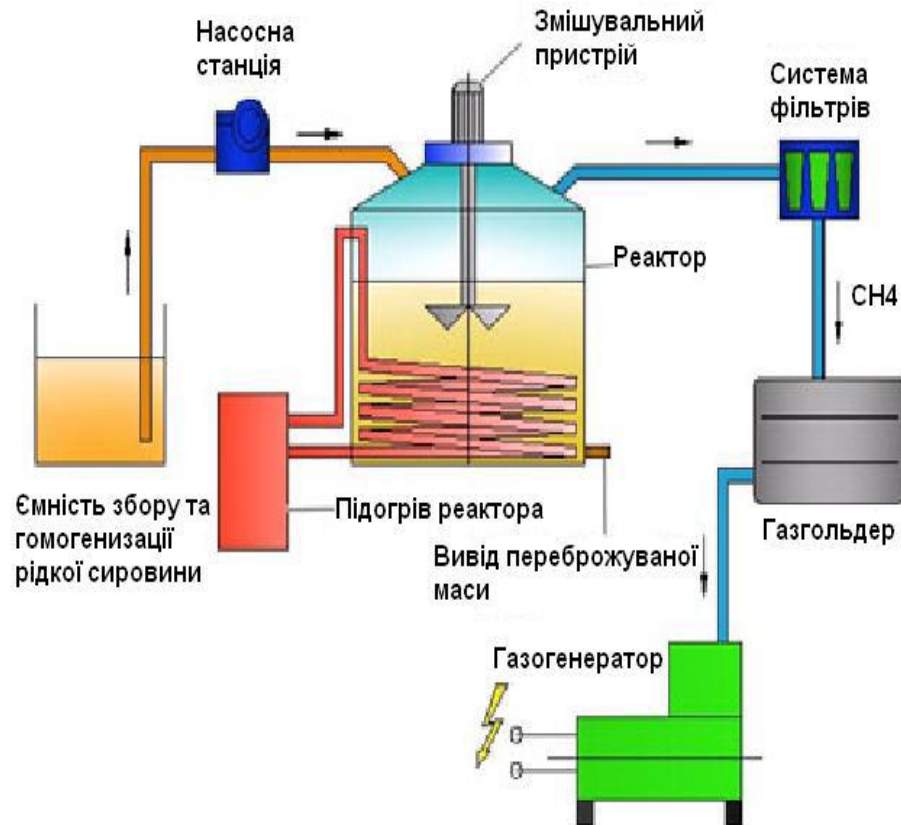

Рисунок 3.1 - Зовнішній вигляд біогазової установки

Реактор - це газонепроникний, повністю герметичний резервуар, виготовлений із сталі чи залізобетону. Конструкція реактора передбачає наявність теплоізоляції, так як всередині резервуару має бути забезпечена фіксована температура, необхідна для мікроорганізмів. Залежно від способу збродження ця температура може бути мезофільною, тобто біля 35°C , або ж термофільною – біля 55°C . Усередині реактора розміщений міксер, що призначений для здійснення повного перемішування суміші.

Оператор має бути переконаний у тому, що відсутні умови, які можуть викликати появу плаваючих шарів чи осаду. Мікроорганізми також при цьому мають бути забезпечені усіма необхідними поживними речовинами. Подача свіжого гною у реактор має здійснюватися невеликими порціями декілька, причому кількох разів на день. Тривалість у середньому процесу гідралічного відстоювання, що здійснюється усередині реактора, становить 20–40 днів залежно від субстратів. За цей час органічні речовини, що перебувають усередині гною, метаболізуються, тобто перетворюються за допомогою дії мікроорганізмів.

На виході отримуємо два продукти - це біогаз і компостований та рідкий субстрати. Зберігання рідкого здійснюється у стандартному танкері, щл використовується для зберігання добрив. Одержаний біогаз зберігається у газгольдері – це спеціальна ємність для зберігання, у якій відбувається вирівнювання тиску та складу газу.

Робота усього обладнання біогазової установки контролюється за допомогою автоматичної системи контролю. Для здійснення керування достатньо залучати одного робітника на дві години у день. Цей робітник буде здійснювати контроль процесу за допомогою комп'ютера, а також він буде працювати на тракторі, забезпечуючи подачу біомаси.

Пропонуємо ПАП «Аркадія» встановити БГУ з об'ємом реактора 50 куб.м, вона передбачена для переробки 10 тонн відходів на добу. Вартість такої установки з витратами на транспортування та проведення монтажу складає 950000 грн.

Окупність витрат на впровадження системи здійснюватиметься за рахунок коштів, що щомісячно є необхідними на цілі оплати рахунків за використаний газ, тепло, електроенергію, на придбання добрив.

Проаналізуємо ефективність практичної реалізації інвестиційного проекту, кий стосується впровадження біогазової установки на ПАП «Аркадія».

Витрати на проект включатимуть:

1) капітальні витрати на придбання біогазової установки та її встановлення, введення у дію (950 000 тис. грн). Сюди включаються усі роботи, що пов'язані зі створенням системи підготовки, а також подачі біомаси в біогазову установку, проведення будівництва реактора із наявними у ньому системами постійного обігріву, здійснення змішування і перекачки перебродженої маси, утеплення та герметизація установки. Необхідно також встановити системи автоматики й безпеки, які будть забезпечувати автономне функціонування реактора в установці.

2) поточні витрати, до яких відносимо:

- амортизаційні витрати, які щороку нараховуються з врахуванням мінімального терміну використання установки – 5 років:

$$950 / 5 = 190 \text{ тис. грн.}$$

- витрати, необхідні для обслуговуванням теплоелектрогенератора - заміну фільтрів, контроль та заміну масел;
- витрати, пов'язані із проведенням обслуговування процесів підготовки і подачі біомаси, а також системи, що забезпечує постійне змішування;
- витрати на виплату заробітної плати та нарахувань на неї персоналу, що буде проводити обслуговування роботи вище зазначеної установки.

У табл.3.2 представленні прогностні щорічні витрати на обслуговування БГУ.

Таблиця 3.2 – Прогностні щорічні поточні витрати ПАП «АРКАДІЯ» на обслуговування біогазової установки

Витрати	Сума грн.
Амортизаційні витрати	120 000
Обслуговування реактора	45 500
Обслуговування електрогенератора	10 300
Витрати на оплату праці персоналу і нарахування на неї	201 600
Всього витрат	377 400

Отже, загальні щорічні витрати на обслуговування біогазової установки становитимуть 377 400 тис. грн.

Надходження коштів від впровадження проєкту будуть забезпечуватися від використання отриманого біогазу, а також електроенергії і біодобрив.

Прогностні доходи та витрати від використання біогазової установки з переробкою 10 т відходів на добу наведено у табл. 3.3.

Таблиця 3.3 – Прогнозні доходи та витрати від використання біогазової установки з переробкою 10 т відходів на добу

Характеристики	Одиниці виміру	Значення
Вихід сухих біодобрив	тонн / добу	0,5
Вихід рідких біодобрив	куб. м /добу	0,8
Вихід біогазу		260
- вуглекислоти	куб. м /добу	95
- метану		165
Вихід ел. енергії	кВт / добу	16
Вихід теплової енергії	кВт / добу	20
Витрата біогазу на опалення реакторів	куб. м /добу	85
Споживання електроенергії	кВт/добу	7
Обслуговуючий персонал	Оператор чол. зміну	1
Об'єм біореакторів	куб. м	50

Отже, для обслуговування біогазової установки при переробці відходів 10 тонн / добу необхідно 85 куб. м біогазу та 7 кВт електроенергії на добу .

В табл. 3.4 детально описано доходи від ресурсів, які можна отримати за 1 рік експлуатації установки при завантаженості 10 т/добу.

Таблиця 3.4 - Результати техніко – економічного обґрунтування виходу ресурсів внаслідок використання біогазової установки (завантаженістю 10 т/добу)

Вихід	Розмірність	Значення	Вихід на рік	Вартість грн.	Загальна сума, тис., грн.
Сухі біодобрива	тонн / добу	0,2	73	2500	182500
Рідкі біодобрива	куб. м /добу	0,4	146	2000	292000
Біогаз	куб. м /добу	174	63 510	5,50	349305
Електроенергія	кВт / добу	9	3285	1,6	5255
Теплоенергія	кВт / добу	20	7300	3,5	25550
Загальна сума					854610

Отже, після оцінки результатів техніко – економічного обґрунтування результатів використання біогазової установки (завантаженістю 10 т/добу) ми бачимо, що загальна прогнозна сума доходів становитиме 854610 грн. на рік.

Знаючи величину витрат, які пов'язані із будівництвом і обслуговуванням біогазової установки, та прогноз додаткового виходу ресурсів на ПАП «Аркадія» внаслідок використання біогазової установки, необхідно визначити прогнозний річний прибуток:

$$854\ 610 - 377\ 400 = 477\ 210 \text{ грн.}$$

Грошовий потік включає річний прибуток та річні суми амортизаційних відрахувань, тобто:

$$477\ 210 + 190\ 000 = 667\ 210 \text{ грн.}$$

Термін окупності (PP) – це мінімальний часовий інтервал (від початку здійснення проекту), за межами якого інтегральний дохід від проекту стає позитивним і залишається таким.

Простий термін окупності розрахуємо як відношення величини капітальних вкладень до річного грошового потоку проекту:

$$950\ 000 / 667\ 210 = 1,42 \text{ року (1 рік 5 міс.).}$$

Для обчислення дисконтованого періоду окупності розрахуємо дисконтовані грошові потоки від впровадження проекту (термін реалізації проекту – 5 років, дисконтна ставка приймається 20% річних) з використанням формули теперішньої вартості грошей:

$$\begin{aligned} \text{Дгп} &= 667,21 / (1+0,2)^1 + 667,21 / (1+0,2)^2 + 667,21 / (1+0,2)^3 + 667,21 / \\ &(1+0,2)^4 + 667,21 / (1+0,2)^5 = 556,0 + 463,3 + 386,1 + 321,8 + 268,1 = 1995,2 \text{ тис.} \\ &\text{грн.} \end{aligned}$$

Тоді дисконтований період окупності буде рівний 1 рік 10 місяців.

Знайдемо значення чистої теперішньої вартості проекту, яка визначається як різниця між сумарною величиною дисконтованих грошових потоків та початковими інвестиціями у проект:

$$1995,2 - 950,0 = 1045,2 \text{ тис. грн.}$$

Значення індексу прибутковості розраховуємо як відношення між величинами суми дисконтованих грошових потоків і початковими інвестиціями, що вкладені у проєкт:

$$1995,2 / 950,0 = 2,1.$$

Отримані результати розрахунків доцільно відобразити у таблиці 3.5.

Таблиця 3.5 – Результати економічної оцінки проєкту впровадження ПАП «АРКАДІЯ» установки з виробництва біогазу

№ п/п	Показник	Значення показника
1	Капітальні вкладення, тис. грн	950,0
2	Прогнозний річний прибуток, тис. грн.	477,2
3	Річний грошовий потік, тис. грн.	667,2
4	Простий період окупності, років	1 рік 5 міс.
5	Дисконтований період окупності, років	1 рік 10 місяців.
6	Чиста теперішня вартість, тис. грн.	1045,2
7	Індекс прибутковості	2,1

З даних табл. 3.5 бачимо, що проєкт впровадження ПАП «АРКАДІЯ» установки з виробництва біогазу є економічно доцільним, оскільки він дасть змогу одержати прогнозний річний прибуток у сумі 477,2 тис. грн., а річний грошовий потік буде дорівнювати 667,2 тис. грн. Простий період окупності капітальних затрат складає 1 рік 5 міс., а дисконтований 1 рік 10 міс. Значення чистої теперішньої вартості буде рівне 1045,2 тис. грн., що перевищує нуль, а індексу прибутковості – 2,1, що більше за 1. Отже, робимо висновок щодо можливості реалізації цього проєкту.

3.2. Впровадження інноваційних технологій вирощування озимої пшениці

Використання інноваційних технологій, які використовуються при вирощуванні озимої пшениці, переконливо доводить доцільність та

раціональність їх широкого впровадження. Враховуючи це, пропоную впровадити дані технології у процес вирощування озимої пшениці на ПАП «ДАР-АГРО».

Серед основних продовольчих зернових культур озима пшениця займає у діяльності ПАП «Аркадія» провідне місце, вона приносить підприємству найбільше доходів.

Впровадження у процес сільськогосподарського виробництва інноваційних технологій вирощування озимої пшениці буде сприяти збільшенню її середньої врожайності.

Суть даної технології полягає в створенні оптимальних умов вирощування рослин на всіх етапах їх росту та розвитку, зокрема:

- використанні інтенсивних сортів;
- вирощуванні культури після кращих попередників;
- застосування комплексу добрив у визначеному розрахунку для досягнення запланованої урожайності;
- застосуванні інтегрованої системи, що покликана забезпечити захист рослин від хвороб, шкідників, бур'янів;
- здійснення внесенні азотних добрив під час весни весни та літа згідно з даними діагностики ґрунтів і рослин;
- захист ґрунтів від ерозії;
- застосування препаратів ретардантів проти вилягання рослин.

Однією з важливих умов, які сприятимуть одержанню високих врожаїв пшениці, є застосування високоякісного насіння для проведення сівби. Це дає можливість виростити здорові рослини, що володіють добре розвиненою кореневою системою, мають глибоке залягання вузла луціння, є стійкими проти несприятливих умов, що можуть виникнути у ході вирощування.

Насіння повнне бути добірним, володіти доброю вирівняністю за розміром із масою однієї тисячі зернин не менше сорок-сорок п'ять грам, мати схожість біля 95%, чистоту - 99%, силу росту - не менше ніж 80%. Отже, якість зерна повинна відповідати вимогам, що висуваються до першого класу посівного стандарту.

Порівняльну характеристику різних сортів озимої пшениці відобразимо у таблиці 3.6.

Таблиця 3.6 - Порівняльна характеристика різних сортів озимої пшениці

Універсальні сорти	Середня урожайність сорту, т/га	Інноваційні сорти	Середня урожайність сорту, т/га
Перлина лісостепу	5,81	Артеміда	8,81
Подільська	6,2	Краєвид	9,20
Поліська 90	6,64	Жайвір	8,64

Звідси випливає, що для посіву оптимальним є використання насіння озимої пшениці нових вітчизняних сортів, а саме: Краєвид, Жайвір, Артеміда. Завдяки їм може бути досягнуто формування високої врожайності за умови використання інтенсивної технології вирощування зернових.

Однією із головних особливостей, що нею володіють інноваційні технології, є здійснення посіву пшениці із залишенням у наявності постійних технологічних колій, а також проведення постійного біологічного контролю за станом, у якому перебувають рослини. Дані технології дають можливість господарствам використовувати різноманітну техніку, що є комбінованою та здатна виконувати декілька операцій.

Інтенсивна технологія передбачає дотримання необхідної послідовності, якою повинно характеризуватися проведення технологічних операцій, а також здійснення правильного підбору комплексу машин, що повинні бути використані для проведення вирощування та збирання озимої пшениці.

Табл. містить необхідний перелік комбайнів, тракторів та машин, що необхідні для здійснення вирощування озимої пшениці з використанням інноваційної технології.

Перелік комбайнів і тракторів, які необхідні при використанні інноваційної технології вирощування озимої пшениці, наведено у табл. 3.7.

Таблиця 3.7 - Перелік комбайнів і тракторів, які необхідні при використанні інноваційної технології вирощування озимої пшениці

Показники	Одиниці виміру	МТЗ–8082	ЮМЗ–6АЛ	John Deere 8335R	ДОН–1500Б
Потужність	кВт	75	60	367,6	173,0
Тяговий клас	–	1,4	1,4	6	–
Діапазон швидкостей	км/год.	2,1 – 31,5	1,89 – 33,39	2,4 – 28,3	1,8 – 32,8
Коефіцієнт переведення в еталонні трактори	–	0,7	0,72	6,7	2,1
Колія	мм	1400 – 1800	1200 – 1800	1950	2100
Маса	кг	3251	3340	11250	12700

При здійсненні вибору типів тракторів потрібно враховувати їх показники, проводити вибір того типу сільськогосподарських машин, що оптимально відповідають умовам обробітку та здатні раціонально комплектуватися із відповідним трактором. За своїм тяговим зусиллям трактори повинні бути у відповідності із тяговим опором сільськогосподарської машини, завдяки чому забезпечується максимальна продуктивність та економічність роботи визначеного агрегату.

Перелік сільськогосподарських машин, що є необхідними для вирощування озимої пшениці з використанням інноваційної технології, подано у табл. 3.8.

Таблиця 3.8 - Перелік сільськогосподарських машин, що є необхідними для вирощування озимої пшениці з використанням інноваційної технології

Показники	Одиниці виміру	КПСО–4	КРН–5,6	СУПН–8
Ширина захвату	м	4	5,6	5,6
Клас трактора	–	1,4	1,4	1,4
Робоча швидкість	км/год.	5 – 9	9–15	до 10
Маса	кг	1625	1480	1500

Дана техніка переважно є у ПАП «Аркадія» у наявності на даний час.

Основним завданням при здійсненні обробітку ґрунту на час сівби пшениці виступає зберігання вологи, боротьба з бур'янами, проведення якісного загортання добрив та післяжнивних решток, формування підпосівного шару, який є достатньо ущільненим і має об'ємну щільність 1,1-1,3 г/см³, а також посівного шару, що є дрібно грудочкуватим, у якому повинні міститися ґрунтові частинки діаметром не більше трьох сантиметрів.

Завдяки своєчасному локальному внесенню добрив виникає змога значно зменшити стреси рослин, що можуть виникати у результаті природних аномалій, таких як надто висока чи низька температура, заморозки та інше, забезпечити їх пристосування до умов навколишнього середовища, активізувати кореневе живлення, проводити омолодження рослини, покращувати умови, при яких буде забезпечено отримання високих урожаїв пшениці.

Завдяки проведенню локального внесення добрив через листя досягається використання найбільш ефективної і економічно виправданої форми, що забезпечує доставку рослинам елементів живлення, яке повинно проходити протягом усього періоду вегетації, включаючи ті випадки, у яких іншим шляхом виконання цього є неможливим.

Використання даного методу внесення добрив, завдяки наявності збалансованого складу економічно чистих допоміжних та основних мікроелементів, гарантує стовідсоткове їх засвоєння, а також значно скорочує потребу у внесенні добривах, що вносяться під кореневища рослин.

Забезпечення рослин необхідною кількістю мікроелементів стимулює процес оздоровлення рослин, підвищення їх стійкості до різноманітних захворювань. Доцільним є проведення обробітку за допомогою засобів, які застосовуються для захисту рослин від захворювань та шкідників, що викликає найменші стреси для рослин.

Система внесення добрив для озимих при використанні прогресивної технології вирощування передбачає одержання високобілкового зерна, причому урожайність може складати більше 80 ц/га. При цьому внесення поживних речовин складає 440–540 кг/га. У той же час при внесенні добрив за

традиційною агротехнікою потрібно внести велику кількість добрив. Завдяки покращенню роздрібного живлення, що є більш збалансованим щодо складу макро– та мікроелементів, при застосуванні прогресивної технології може бути досягнуте зниження кількості добрив, досягати покращення якісних показників урожаю пшениці.

Ефективність різних варіантів, що можуть бути використані у процесі обробки насіння пшениці, наведені у таблиці 3.9.

Таблиця 3.9 - Ефективність різних варіантів обробки насіння пшениці

Варіант обробки	Приріст урожаю	
	ц/га	%
1. Насіння не обробляється	–	–
2. Обробка Еколистом	4,2	9,9
3. Обробка Еколист+Фумар	6,1	14,4
4. Обробка Еколист + Фумар + 0,5 Вінцинту	7,6	17,9

Як бачимо з табл. 3.9, урожайність збільшується при наростанні комплексу обробки. При цьому витрати на проведення обробки зерна в 1,5 рази менші.

Враховуючи, що за інноваційною технологією озиму пшеницю вирощують в найбільш родючих ґрунтах, після кращих попередників, її рекомендують висівати у другій половині оптимальних строків. При більш ранній сівбі посіви можуть перерости, що знизить їх морозо- та зимостійкість. Крім того, ранні посіви дуже пошкоджуються злаковими мухами.

Врожайність пшениці значною мірою залежить від густоти посівів. Остання залежить від норми висіву, родючості і вологості ґрунту, строків сівби, особливостей сорту.

У таблиці 3.10 проведено порівняльну характеристику ефективності інноваційної та звичайної технології вирощування озимої пшениці.

Таблиця 3.10 - Аналіз ефективності інноваційної технології вирощування пшениці

№ п/п	Показники	Інноваційна технологія	Звичайна технологія	Інноваційна +/- до звичайної
1.	Площа насіву, га	160	160	-
2.	Урожайність, ц/га	89,0	62,3	+26,7

Як бачимо з табл.3.10, врожайність озимої пшениці при інноваційних технологіях складає 89 ц/га, що на 7,6 ц/га більш ніж при звичайних технологіях.

РОЗДІЛ 4

БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ, ОСНОВИ ОХОРОНИ ПРАЦІ

4.1 Стихійні лиха та їх класифікація

Велику шкоду наносять суспільству небезпечні природні явища. Лісові та торф'яні пожежі, землетруси, повені, зсуви, снігові заноси, бурі, урагани – ось далеко не повний перелік найчастіших стихійних лих. Щорічно на планеті спостерігається 100000 гроз, 10000 повеней, тисячі землетрусів, пожеж, зсувів та ураганів, сотні вивержень вулканів, тропічних циклонів.

Катастрофа – великомасштабна аварія, що призводить до важких, трагічних наслідків. Катастрофа – це раптова, швидкоплинна подія, викликана силами природи, що спричинила численні людські втрати, завдала шкоди чи створила загрозу здоров'ю значної кількості людей.

Серед НС природного походження на Україні трапляються: геологічні явища (зсуви, обвали, просадки земної поверхні); метеорологічні явища (зливи, ураган, снігопади, град, ожеледь); гідрологічні явища (повені, паводки, підвищення ґрунтових вод), природні пожежі лісових та хлібних масивів; масові інфекційні хвороби людей. У поняття медико – тактичних характеристик катастроф входять: величина і структура втрат населення; наявність або відсутність зараження місцевості в районі катастрофи; розміри осередку ураження.

Катастрофи характеризуються раптовістю виникнення і багатьма чинниками. Основними чинниками: механічні, хімічні, радіаційні, термічні, біологічні. Ці чинники можуть діяти одночасно або послідовно, зумовлюючи численні, поєднані, комбіновані ураження різного ступеню важкості. Землетруси – підземні удари та коливання поверхні землі. Вони серед усіх стихійних лих складають 15%. В Україні сила землетрусів більше ніж 7 балів охоплює територію де проживає 2 млн. людей і розповсюджені Закарпаття, Одеська, Чернівецька області. Зона 8 – 9 балів з населенням 14 тис. людей. 5 балів – 11 областей – Івано – Франківська,

Хмельницька, Вінницька, Миколаївська. Всього площа складає 123700 км, населення – 11 млн.

Стихійне лихо - це руйнівне явище, що володіє величезною силою, завдає значної шкоди території на якій воно відбувається. В процесі катастрофи такого типу завдається великої шкоди. Це можуть бути: землетруси, цунамі, зсуви, засухи, повені, смерчі, урагани і багато іншого.

Надзвичайні ситуації природного характеру, або стихійні лиха прийнято класифікувати наступним чином:

- геологічні явища;
- інфекційні захворювання людей;
- гідрологічні явища;
- інфекційні захворювання худоби;
- геофізичні небезпечні явища;
- ураження сільськогосподарських рослин шкідниками і хворобами;
- природні пожежі;
- морські гідрологічні явища;
- метеорологічні та агрометеорологічні явища: урагани; бурі; шквали; смерчі; вертикальні вихори; морози; торнадо; зливи; снігопади; посуха; хуртовини; тумани і т. д.

Види стихійних лих і характеризуються величиною катастрофи, а також числом жертв і розміром завданої шкоди, а не площею зруйнованої території.

Наприклад, навіть найбільш сильні землетруси, що відбулися у великій незаселеній місцевості, не відносяться до значних катастроф, на відміну від більш слабких поштовхів, що сталися в густонаселених регіонах.

Землетруси - це найбільш грізні і стихійні лиха за розміром заподіяної шкоди, а також за кількістю жертв. До того ж захиститися від таких катастроф досить складно, так як навіть при врахуванні того, що сейсмологи докладають величезні зусилля, землетрусу найчастіше відбуваються несподівано.

4.2 Організація безпечної роботи електроустановок

Особа, відповідальна за електрогосподарство, повинна мати відповідну групу з електробезпеки і стаж роботи за даним напрямом. Особа, відповідальна за електрогосподарство, має забезпечити опрацювання і вжиття організаційних і технічних заходів, що включають:

- ведення обліку і контролю за споживанням електричної енергії та розроблення заходів з його зменшення;
- навчання і перевірку знань електротехнічних та електротехнологічних працівників;
- утримання електроустановок у працездатному стані та їх безпечну експлуатацію;
- дотримання заданих енергопостачальною організацією режимів і договірних умов споживання електричної енергії;
- своєчасний і якісний ремонт електроустановок; – проведення технічного опосвідчення електроустановок;
- запобігання аварій і травматизму в електроустановках, підвищення надійності їхньої роботи;
- розроблення, впровадження і дотримання норм витрат електроенергії; – раціональне використання електричної енергії;
- розроблення посадових і виробничих інструкцій для електротехнічних працівників;
- облік нещасних випадків в електрогосподарстві, участь у їх розслідуванні та вжиття заходів щодо ліквідації причин їх виникнення.

Крім особи, відповідальної за електрогосподарство, відповідальність за виконання вимог безпеки несе весь електротехнічний персонал, допущений до експлуатації електроустановок. Працівники, які порушили вимоги ПБЕ, усуваються від роботи і несуть відповідальність (дисциплінарну, адміністративну, кримінальну) згідно з чинним законодавством.

До самостійної роботи на електроустановках допускається працівник, який пройшов медичний огляд і має відповідну групу з електробезпеки. Працівники, допущені до експлуатації електроустановок, повинні: знати

вимоги Правил безпечної експлуатації– електроустановок, керівних та експлуатаційних документів відповідно до займаної посади і своїх обов'язків; знати будову та принципи роботи електроустановок, що знаходяться в експлуатації, а також машин, механізмів і пристосувань, які при цьому застосовуються; твердо знати умови забезпечення безпеки під час виконання конкретних робіт на електроустановках; мати необхідні практичні навички виконання штатних– технологічних операцій на електроустановках; знати будову, призначення і порядок використання засобів– захисту й пожежегасіння та вміти користуватися ними; уміти надавати першу допомогу потерпілому від ураження– електричним струмом згідно з Правилами надання першої допомоги потерпілому від електричного струму.

Обслуговування установок електротехнологічних процесів (електрозварювання, електроліз, електротермія тощо), вантажопідіймальних механізмів, переносних і пересувних струмоприймачів і т. п. здійснюють електротехнологічні працівники, які мають групу II з електробезпеки і вище, у своїх правах і обов'язках прирівнюються до електротехнічних працівників. До електротехнічних працівників, які мають групу II-V, висуваються такі вимоги: - вік цих працівників має бути не менше 18 років; - ці особи не повинні мати каліцтв і хвороб (стійкої форми) і медичних протипоказань, що заважають виробничій роботі; - електротехнічні працівники повинні після відповідної підготовки пройти перевірку знань і мати посвідчення встановленої форми. Посвідчення про перевірку знань працівника є документом, що засвідчує право на самостійну роботу в електроустановках на зазначеній посаді за фахом. Під час трудової діяльності електротехнічні і електротехнологічні працівники проходять такі форми навчання:

- періодичне навчання в спеціалізованих навчальних закладах (СНЗ);
- щорічне навчання на підприємстві;
- спеціальну підготовку;
- стажування;
- дублювання;
- протиаварійні тренування.

ВИСНОВКИ

Предметом дослідження даної роботи є діяльність ПАП «АРКАДІЯ». Воно було засноване 04 серпня 2004 року, тобто здійснює свою роботу на ринку вже майже 18 років. Підприємство розташоване у смт. Гусятин.

за результатами 2021 року можна зробити висновок щодо деякого скорочення величини чистого доходу, який ПАП «Аркадія» одержало у 2021 році порівняно з попереднім минулим роком. Так, даний показник зменшився на 7821 тис. грн., або на 5,2%. Собівартість реалізованої продукції при цьому також скоротилась, але менше в абсолютному та відносному вираженні (відповідно на 11033 тис. грн., або на 8,4%). Внаслідок таких змін вище згаданих показників валовий прибуток підприємства збільшиться на 3212 тис. грн., або на 15,2%.

Також можна відмітити у 2021 році скорочення величини інших операційних доходів та адміністративних витрат. Витрати на збут, навпаки, у 2021 році дуже відчутно зросли - на 2279 тис. грн., або на 595%. Фінансовий результат від операційної діяльності у 2021 році при цьому скоротився на 3013 тис. грн., або на 12,1%. Чистий фінансовий результат агропромислового підприємства при цьому збільшився на 1080 тис. грн., або ж на 8,8%.

Загальна виробнича собівартість продукції рослинництва, яка була вирощена ПАП «Аркадія» у 2021 році порівняно з попереднім роком, зросла на 8269 тис. грн (8,0%). Зростання собівартості було характерне при вирощуванні кукурудзи на зерно, бобів сої та насіння ріпаку, а також плодівих культур. По інших видах продукції спостерігалось зниження собівартості, що, в основному, було зумовлено зменшенням посівних площ даних культур.

Найбільша величина собівартості продукції рослинництва ПАП «АРКАДІЯ» у 2020-2021 роках була характерна для зернових та зернобобових культур, проте у 2021 році сума цих затрат знизилася, що було викликано падінням посівних площ під даною культурою. Зростання собівартості було

характерне для бобів сої, насіння ріпаку, плодкових культур. Незначне зниження собівартості спостерігалось для цукрового буряка.

У структурі собівартості продукції рослинництва ПАП «Аркадія» у 2021 році найбільша частка витрат припадала на прямі матеріальні витрати (60,3%).

На ПАП «АРКАДІЯ» також здійснюється вирощування свиней м'ясного та беконного напрямку. Витрати на виробництво продукції тваринництва ПАП «АРКАДІЯ» у 2020-2021 роках зросли на 1878 тис. грн., або на 17,0%. Найбільший приріст витрат спостерігався по витратах на корми (кормів - це 992 тис. грн., або 21,7%, та прямих витратах на оплату праці (492 тис. грн., або 20,0%). По деяких статтях витрат (пальне і мастильні матеріали, решта матеріальних витрат) спостерігався спад їх величини).

Показники рентабельності ПАП «АРКАДІЯ» у 2020-2021 роках були додатні, що свідчить про прибутковість роботи підприємства та ефективність його фінансового-господарської діяльності. Підприємство ефективно використовує свої активи задля отримання прибутку, оскільки ми бачимо, що показник рентабельності активів у 2021 році порівняно з 2020 роком зріс на 0,1% і становив 4,6%. Чиста рентабельність продажів в останньому звітному періоді зросла на 1,1%, рентабельність власного капіталу – на 0,1%, рентабельність основних фондів – на 2,3%, а рентабельність продукції (за валовим прибутком) – на 4,1%. Отже, практично по всіх видах рентабельності спостерігався додатній приріст показників, що свідчить про підвищення результативної діяльності підприємства.

З метою покращення використання наявних ресурсів ПАП «АРКАДІЯ» та досягнення підприємством кращих фінансових результатів роботи пропонуємо впровадити на підприємстві використання біогазової установки. Капітальні витрати на придбання біогазової установки та її встановлення, введення у дію (950 000 тис. грн).

Надходження коштів від впровадження проекту будуть забезпечуватися від використання отриманого біогазу, а також електроенергії і біодобрив. Даний проект є економічно доцільним, оскільки він дасть змогу одержати прогнозний річний прибуток у сумі 477,2 тис. грн., а річний грошовий потік

буде дорівнювати 667,2 тис. грн. Простий період окупності капітальних затрат складає 1 рік 5 міс., а дисконтований 1 рік 10 міс. Значення чистої теперішньої вартості буде рівне 1045,2 тис. грн., що перевищує нуль, а індексу прибутковості – 2,1, що більше за 1. Отже, робимо висновок щодо можливості реалізації цього проєкту.

Наступна пропозиція - пропоную впровадити інтенсивні технології у процес вирощування озимої пшениці на ПАП «ДАР-АГРО». Серед основних продовольчих зернових культур озима пшениця займає у діяльності ПАП «Аркадія» провідне місце, вона приносить підприємству найбільше доходів. Впровадження у процес сільськогосподарського виробництва інноваційних технологій вирощування озимої пшениці буде сприяти збільшенню її середньої врожайності. Урожайність озимої пшениці при використанні інноваційної технології буде становити 89 ц/га, що на 7,6 ц/га більш ніж при використанні звичайної технології.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI.
URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
2. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV VI. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
3. Шишкіна М.С. Особливості управління фінансово-господарською діяльністю промислових підприємств в умовах кризової економіки. *Ефективна економіка*. 2015. № 5. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4353>
4. Ковалев В. В. Анализ хозяйственной деятельности предприятия: учеб. для вузов. М. : Велби «Проспект», 2007. 424 с.
5. Корженевська В. М. Дослідження Факторів впливу на фінансовий стан підприємства. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2011. № 7. С. 102-106.
6. Любушин Н.П., Лещева В.Б., Дьякова В.Г. Анализ финансово-экономической деятельности предприятия: Учеб, пособие для вузов /Под ред. проф. Н.П. Любушина. М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2002. 471 с.
6. Менеджмент організації: навчальний посібник / І.А. Маркіна, Р.І. Біловол, В.А. Власенко; Міністерство освіти і науки, молоді і спорту України, Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі». К.: ЦУЛ, 2013. 248 с.
7. Осовська, Г. В. Менеджмент організації: навч. посіб. / Г. В. Осовська, О. А. Осовський. К. : Кондор, 2007. 676 с.
8. Савенко Н. В. Економічна сутність ефективності виробництва підприємства і аналіз підходів до її визначення. *Інноваційна економіка*. 2009. № 2. С. 153-162.
9. Григораш О.В., Булигіна Д.О. Фактори підвищення ефективності діяльності підприємств. URL: <http://rev.kpu.zp.ua> > journals
10. Суліма Н.М., Степасюк Л.М., Величко О.В. Економіка і фінанси підприємства: підручник. Київ: Компринт, 2015. 465 с.

11. Загородній А.Г., Вознюк Г.Л. Фінансово-економічний словник. Київ: Знання, 2007. 1072 с.
12. Калієва О.М., Разумова М.С., Дергунова М.І., Говорова М.С. Поняття економічної ефективності комерційної діяльності. Інноваційна економіка: матеріали Міжнар. науч. конф. (Казань, жовтень 2014 р). Казань: Бук, 2014. С. 99-103.
13. Калетнік Г.М., Старосуд В.І., Амонс С.Е. Організаційно-економічні засади підвищення ефективності виробництва насіння цукрових буряків. Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики. 2017. № 10. С. 10.
14. Макмиллан Р. Экономика. Москва: ПРИОР, 1998. 384 с.
15. Маркіна І.А. Методологічні питання ефективності управління. Фінанси України. 2013. № 6. С. 24-32.
16. Мочерний С.В., Єрохін С.А., Каніщенко Л.О. та ін. Основи економічної теорії. Київ: Знання, 2000.
17. Пасека Д.В., Гринько Т.В. Фактори підвищення ефективності діяльності підприємства. URL: http://confcontact.com/2014_04_25_ekonomika_i_menedgment/tom4/48_Paseka.htm
18. Савенко Н.В. Економічна сутність ефективності виробництва підприємства і аналіз підходів до її визначення. Інноваційна економіка. 2009. №2. С. 153-162.
19. Корженевська В. М. Дослідження Факторів впливу на фінансовий стан підприємства. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2011. № 7. С.102-106.
20. Любушин Н.П., Лещева В.Б., Дьякова В.Г. Анализ финансово-экономической деятельности предприятия: Учеб, пособие для вузов /Под ред. проф. Н.П. Любушина. М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2002. 471 с.
21. Маркіна І.А., Біловол Р.І., Власенко В.А. Менеджмент організації: навчальний посібник. Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі». К.: ЦУЛ, 2013. 248 с.

22. Осовська, Г. В. Менеджмент організацій: навч. посіб. / Г. В. Осовська, О. А. Осовський. К. : Кондор, 2007. 676 с.

ДОДАТКИ